34

מדינת ישראל

משרדי הממשלה

משרדי הממשלה

משרד המשפטים

בעיות מבנה ומנהל - כללי

1971 - 1974

שם: משרד המשפטים

מזהה פיזי: ג - 21 / 6508

מזהה לוגי: 513 - 43.4/50 מס פריט: 1393331

כתובת: 02-107-10-01-06

19/03/2009

משרד: המשפטים

מחלקה: הנהלה

תיק מס':

מודפס ומיוצר ע"י המשקם ירושלים
טל. משרד 226361-2, מפעל 716732

210 (15)

ירושלים, י"ט באדר תשל"ד
13 במרס 1974
(15) טו

אל: גב' מוסיה ארד, לשכת היועץ המשפטי לממשלה.

בהמשך לשיחתנו הטלפונית הנני מחזירה אליך בזה:

א) את מכתבו של היועץ המשפטי לממשלה על מצורפיו מיום 19.2.74 בענין הוראה בדבר פטור מהוראות פקודת ההקדשות לצרכי צדקה.

ב) את מכתבו של מר שמגר מיום 15.2.74 על מצורפיו בענין מסמכים לחתימת ראש הממשלה ושר המשפטים (מס' 29) למתן הסכמה להטלת תפקיד שופט נוער על שופט בית משפט שלום.

ב ב ר כ ה,

דבורה ברגמן

ירושלים, ב' באדר השל"ג
4 בפברואר 1973
210 - 15

<u>דחוף - ביד</u>

אל: היועץ המשפטי לממשלה

מאת: ס/מנהל לשכת ראש הממשלה

מאיר היקר,

בהמשך לשיחתך עם מר דיניץ, מצ"ב העתק החומר שקבל מר דיניץ ממר מאיר עמית.

אנא חוות דעתך.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי

ירושלים, ה' בשבט תשל"ג
8 בינואר 1973
210-15

לכבוד
מר ה. הולנדר
שד' רוטשילד 77
<u>תל - אביב</u>

מר הולנדר הנכבד,

הנני מאשר קבלת מכתבך מיום 3.1.73. ראש-הממשלה כהחלט מאשרת שיש לך הזכות לשלוח את המאמר לחברים או לפרסמו בארץ או בחו"ל.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי
ס/מנהל לשכת ראש הממשלה

ה. הולנדר
שד' רוטשילד 77,
תל-אביב.

טל. 625951 או 621854

8.1.73

משרד ראש הממשלה ירושלים
4.1.1973

2 לינואר 1973.

לכבוד
גב' גולדה מאיר,
ראש הממשלה,
ירושלים.

גב' ראש הממשלה הנכבדת והיקרה,

אני מאשר בתודה קבלת מכתבך מיום 13 בדצמבר 1972.

היות ונתתי לך את זכות היוצרים של מאמרי מיוני 1949, עלי לשאול אותך - לאחר שהנך בעלת המאמר עתה - באם יש לי הזכות לשלוח את המאמר לחברים או לפרסמו בארץ או בחו"ל.

אשמח לקבל תגובתך בימים האלה.

הנני חושב שביובל ה-25 של מדינת ישראל יש אקטואליות מסויימת לרגשותי משנת 1949, שהן הן רגשותי גם כיום.

בברכה,
ה. הולנדר

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 1972.

[illegible]

[illegible] 13 [illegible] 1972.

[illegible] 1969, [illegible]

[illegible]

[illegible] 25 [illegible] 1969, [illegible]

[illegible]

[illegible]

ירושלים, ח' בטבת תשל"ג
13 בדצמבר 1972
210-15

לכבוד
מר הרמן הולנדר
שדרות רוטשילד 77
<u>תל-אביב.</u>

להרמן הולנדר שלום וברכה,

רב תודות לך על מכתבך אלי מיום 4.12.72.

תמיד הערכתי את העבודה שעשינו יחד משך שנים רבות והנני מוקירה את המחווה שעשית בהמציאך לי מתנתך - דבריך החמים והנרגשים אותם נשאת בועידת המזרחי באמריקה ב-1949. קראתי אותם, ובימים אלה כאשר אנו חוגגים את שנת ה-25, גם אני עדיין עומדת ומשתוממת, בחינת היינו כחולמים.

בברכה נאמנה,

גולדה מאיר.

ה. הולנדר
שד' רוטשילד 77,
תל-אביב.

טל. 621854 או 625951

4 בדצמבר 1972. 210-15

נענה -
ע"י: ג.מ
בתאריך: 13.12.72

לכבוד
גב' גולדה מאיר,
ראש הממשלה,
ירושלים.

אישי

כב' ראש הממשלה הנכבדה והיקרה,

היות והיה לי הזכות להכיר אותך מקרוב זה 37 שנים, כמו כל עמנו הקוראים לך גולדה, תרשי לי במכתב הזה לקרוא לך רק גולדה היקרה.

מפעם לפעם אנו עורכים מאזן-ביניים בחיינו, ובעת האחרונה עברתי על הניירות שלי במשך ההסטוריה הקצרה של מדינתנו.

בין יתר הניירות, מצאתי מלים שכתבתי ביוני 1949, שאותן אני מצרף בזה, אבל הן אף פעם לא התפרסמו בארץ; הקראתי אותן בועידה של המזרחי באמריקה ב-1949, והן אף הופיעו בכתב באנגלית בארה"ב.

יחד עם אשתי, החלטנו לתת לך את הכתבה הר"מ כמתנה צנועה שלנו לקראת יובל ה-25 של מדינתנו.

שקלתי אם עלי למסור את הכתבה למר שזר, נשיא המדינה, שהיה לי הזכות לשבת במחיצתו במסיבה קטנה בלילה לפני הכתרתו כנשיא מדינת ישראל; אמנם, היות והשפה האנגלית יותר שגורה בפיך, החלטתי למסור לך כתבה זו, במקום לנשיא המדינה.

אני זוכר היטב את הזמנים שעבדנו ביחד. זוכר אני את הלילה ההוא של הישיבה הראשונה של הועד הפועל הציוני ב-1946, כשאת הפרדת באופן פיזי בין בן-גוריון שיח' לבין אליעזר קפלן, שמאד אהבתיו.

כמו כן אני זוכר שהייתי אתך ועם נחום גולדמן בדעה אחת, לעומת דעתם של רוב חברי במזרחי, ונגד אבא הלל סילבר, שנמנה בין חברי האישיים - בענין שאלת החלוקה ועוד שאלות חשובות אחרות; כמו כן קבלתי ממפלגתי הזכות להצביע אתכם בהצבעות של הקונגרסים או מושבים של הועד הפועל הציוני בנושאים אלה.

בינתיים זרמו מים רבים דרך הירדן מהצפון לנגב, אבל אף פעם לא התחרטתי על עמדתי במשך 37 שנים, בהן אני מכיר אותך. גם אם אינני מסכים - ולא צריך להסכים - לכל פרט ופרט במה שמתרחש, אני חושב כחבר המפד"ל שעשית, והנך עושה כמיטב יכולתך לקשר ולגשר את העבר עם ההווה והעתיד, המחנה הדתי עם זה של החילוניים.

קבלי נא על כן את מתנתי הצנועה - הכתבה הר"מ - לקראת יובל ה-25 של מדינתנו.

בהוקרה,

ה. הולנדר

לוטה: כתבה כנ"ל.

[illegible]
[illegible] 77,
[illegible]

[illegible]

4 [illegible] 1972.

[illegible]
[illegible],
[illegible],
[illegible].

[illegible]

[illegible],

[illegible] 37 [illegible]

[illegible]

[illegible] 1940 [illegible] 1940 [illegible]

[illegible] 25 [illegible]

[illegible]

[illegible] 1940 [illegible]

[illegible]

[illegible] 37 [illegible]

[illegible] 25 [illegible]

[illegible],

[illegible]

[illegible]

June 1949.

I am no writer of songs, but to-day I wish I were a poet to express the feelings of amazement and gratitude that stir my soul. Amazement at the never failing wonder at Israel's existence. Gratitude to God that Israel is and, that mine should be the generation chosen to experience it and that I, of the long line of my people from the days of Jeremia who have wished for it, prayed for it and worked for it, should be alive now ? The sensitive antennae of my aliveness reach out whenever I see the misty outline of Tiberias or, when from the valley below I raise up my head to Jerusalem. I am ever renewed at the fresh clear mediterranean from the heights of Haifa. I feel triply alive in the geography of this oursmall land, its history and its collosal impudence to say to the world that dreams older than time can and do come true.

I confess, I am drunk with history. I am intoxicated by every session ofthe Knesset, by every law and regulation, - whether I agree or disagree, by every postage stamp and every automobile licence, by every boatload of immigrants, by our flag, our currency our "stateness". Every airplane I see brings me to my feet to yell "Mishelanu", like the children did during the azakot. "Shelanu, shelanu, it's ours". I feel like shouting till Herzl himself hears us at the gates of heaven to rejoice with, and Balfour looks at Lloyd George and says "It wasn't such an idle declaration after all".

I drink down event as it crowded event. The audacious declaration of independence was signed by all parties from Communist to Agudath Israel, from Revisionist to Aliyah Chadasha. And then, symbolic of the uninamity, came the announcement over the loud-speakers that appearance at the draft board is demanded by the state on the Sabbath with the full knowledge and permission of the chief Rabbinate. It was a kind of Rosh Hashana to me on Mugraby on May the 14th, for the law of Israel that had been invoked, and I read in this announcement the rejuvenated harmony between people, state and religion, that we of the Mizrachi have been fighting so hard for against right and left.

War crept on us from the incidents in Jaffa to the catastrophe at Kfar Etzion, the incredible arab evacuation at Haifa, the siege of Jerusalem, the triumph of Burma Road, the loss of Mt. Scopus and the old city.

War, hafugah, war, hafugah, was the crazy pattern of the summer of 1948. I remember the ringing words of Ben-Gurion calling on Zur Israel, the emptiness of the streets during airraids, the cheerfulness of the children running around a few seconds after the all clear. The breathless expectation and impatience for each boatload of ammunition, The night alarms and the small human experiences during those hours of tension. The chassidic stories Rav Fishman told at three o'clock in the morning to cheer up the hotel guests in the improvised shelter. The chess game I taught Uzi, a little American boy, to pass the hours away. The climax at Latrun, the apparently hopeless situation with no arms and an untrained army. The day by day growth of confidence. The calling up to arms of more and more men. The progressive development of the administration. I remember the first National Loan of the Yishuv, the posters all over the city, election speeches, crowds on street corners watching the first military parade. The first International Loan by the Import Bank on the eve of our election. The recognitions by the states of the world and finally membership in the U.N.

We measured up. Our Leaders and our people measured up and I am drunk with it. I repeat

1

the epoch to myself again and again and never tire of the wonder of it. Every Jew has his dream of Israel. For some perhaps, socialism is that dream. As for me, I would like to see bemishpat tipadeh. I would like to see development of the individual to his greatest capacity the goal of the state. I quivered with exhileration when Weizman, the man of peace, the humanist, was honored as the first Nassi of the State of Israel. I stood with pride before my God in Jeshurun before the opening of the Knesset in Jerusalem and watched with emotion the opening of the Aron by the hand of Sharet. I chuckled to myself when I thought of the kingdoms that have passed ~~away~~ and Israel is still here to proclaim Hanosein Teshua for our own president and our own prime minister. On Yam Atzmauth my heart repeated to itself my deep conviction that Dat and Medina could be amalgamated, when I saw Ben-Gurion and his cabinet along with the thousands of celebrants standing for the singing of Hallel, permitted by the Rabbinate in spite of the restrictions during Seman Hassefira. Tora, Am Vaaretz Chad Hu. Why not ? In our day ?

And with it all the daily life goes on. The daily frustrations, the daily successes. In the arguments about Zena, productivity of labour, administrative faults, socialism versus free enterprise. We look so closely at the present moment that we tend to forget this tremendous impact of history. Being alive we react to the daily problems of our lives. We favour or object to this plan of the government's, that execution of an act, the attitude of a pakid. We must fight for the fulfilment of our social, political and moral dreams. We must carry the yoke of earning our livelihood, the farming of our land, of building shelters for newcomers, of working in the factories, of guarding our frontiers. We have almost insurmountable problems. How to settle the hundreds of thousands ? How to feed our growing population ? Where to find the economic strength to accomplish all this with the necessary speed ? We haven't enough money nor foreign exchange, nor have we the experience or brain power, but we will succeed.

These daily problems loom so close that they seem to overwhelm us. But in the background of our conciousness is the knowledge of the great days behind us and the confidence in the great days to come.

Yemima Hollander

the epoch to myself again and again and never tire of the wonder of it. Every Jew has his dream of Israel. For some perhaps, socialism is that dream. As for me, I would like to see handicapped [illegible]. I would like to see development of the individual to his greatest capacity the goal of the state. I delivered with satisfaction when Weizmann, the man of peace, the humanity, was honored as the first head of the State of Israel. I stood with pride before my God in Jeshurun before the opening of the Knesset in Jerusalem and watched with emotion the opening of the Aron by the hand of [illegible]. I chuckled to myself when I thought of the kingdoms that have passed ~~away~~ and Israel is still here to proclaim Shehecheyanu for our own president and our own prime minister. On Yom Kippur my heart reverted to itself my deep conviction that Ezra and Nehemiah could be reassembled, when I saw Ben-Gurion and his cabinet along with the thousands of celebrants standing for the [illegible] of [illegible], permitted by the Rabbinate in spite of the restrictions during Shemini Atzeret. [illegible], in Yavneh's and [illegible]. Why not ? In our day ?

And with it all the daily life goes on. The daily frustrations, the daily successes. In the arguments about money, productivity of labour, administrative faults, socialism versus free enterprise. We look so closely at the present moment that we tend to forget this tremendous aspect of history. Being alive we react to the daily problems of our lives. We favour or object to the plan of the government's, that execution or not, the attitude of a party. We must fight for the fulfilment of our social, political and moral dreams. We must carry the yoke of earning our livelihood, the farming of our land, of building shelters for newcomers, of working in the factories, of guarding our frontiers. We have signed [illegible] problems. How to settle the hundreds of thousands ? How to feed our growing population ? Where to find the economic strength to accomplish all this with the necessary speed ? We haven't enough money nor foreign exchange, nor have we the experience or brain power, but we will succeed.

These daily problems loom so close that they seem to overwhelm us. But in the background of our consciousness is the knowledge of the great days behind us and the confidence in the great days to come.

שר האוצר

ירושלים ט"ו בכסלו תשל"ג

21 בנובמבר 1972

מס' 3/2

210-15

אל: שר המשפטים

הנדון: תקציב המדינה לשנת 1973.

בהמשך לפנייתי אל חברי הממשלה בישיבת הממשלה ביום 19.11.72 אבקשך לבחון בקפדנות את הצעת התקציב אשר הוגשה על ידך ולהעביר אלי הצעת תקציב מצומצמת. חיוני שהצעת התקציב תוגבל למסגרת שנת 1972 בתוספת החלק הבלתי נמנע מהתייקרויות והנובע מחוקים והחלטות קודמות. תוספות אחרות תתאפשרנה לפי הערכתנו רק כנגד חסכון וביטול של פעולות קודמות.

ללא מאמץ זה מצדך ומצד יתר חברי הממשלה חוששני שלא נוכל להביא בפני הממשלה את הצעת התקציב ולהניחה על שולחן הכנסת במועד סביר עם כל התוצאות החמורות הכרוכות בכך.

ב ב ר כ ה,

פנחס ספיר

העתק: ראש הממשלה

210-15

מדינת ישראל
משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, א׳ בכסלו תשל"ג
7.11.72

1/4/419

210-15

אל : מר אלי מזרחי - לשכת ראש הממשלה

הנדון : שפות רשמיות

... בעקבות שאלתה של ראש הממשלה לוטה העתק של חוזר שלי ובו פרוט המצב המשפטי.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

מ ד י נ ת   י ש ר א ל
מ ש ר ד   ה מ ש פ ט י ם

ירושלים, י"ג טבת תשל"א
10 בינו' 1971

1/4/419

אל: מנכ"ל משרד ____________
מנהל מע"צ
מנהל מינהל מקרקעי ישראל

הנדון: <u>השימוש בלשון הערבית במשרדי הממשלה</u>

1. לוטה תוצאות סקר שנערך ע"י היועץ לעניני ערבים במשרד רוה"מ.

2. מגמתו של הסקר היתה לבחון באיזה מידה מקיימים אנו את סימן 82 לדבר המלך במועצתו, 1922–39 הקובע לאמור:

"שפות רשמיות 82. כל הפקודות, המודעות הרשמיות והטפסים הרשמיים של הממשלה וכל המודעות הרשמיות של רשויות מקומיות ועיריות בתחומים שייקבעו עפ"י צו מאת הממשלה יפורסמו (באנגלית) בעברית ובערבית. בכפוף לכל תקנות שתתקין הממשלה מותר להשתמש בשלוש השפות במשרדי הממשלה ובבתי המשפט. במקרה של סתירה בין הנוסח האנגלי של כל פקודה או מודעה רשמית או טופס רשמי לבין הנוסח העברי או הערבי, יחייב הנוסח האנגלי."

סימן זה עדיין בתוקף כיום, בכל הנוגע לחובת עריכת מסמכים כנ"ל בשפות העבריה והערבית. חובת השימוש בשפה האנגלית בשפטים – בטלה מכוח סעיף 15(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח–1948. ה ש מ ו ש בשפה האנגליה במשרדי הממשלה ובבתי המשפט עדיין מותר.

3. החוקים והתקנות מתפרסמים, כידוע לכם, ברשומות הן בעבריה והן בערבית.

4. הנושאים אשר אליהם מופנית תשומת לבכם הם עניני:

א. הטפסים

ב. ההודעות של המשרדים

5. לענין הטפסים, דעתי היא כי יש למעט, ככל האפשר, בעריכת טפסים בערבית בלבד. מן הנכון שכל הודעה וטופס של מדינת ישראל ישא את הנוסח העברי והערבי גם יחד וגם מבחינה מעשית, ספק בעיני אם הפקידות תוכל לטפל כנאות בטפסים הכתובים ערבית בלבד. נראה לי על כן שיש לבכר הטפסים בהם הנוסח המודפס מראש מובא הן בעבריה והן בערבית.

2/.

6. לענין ההודעות של המורדים המתפרסמות בעתונות, יש לשקול גם את הצורך לפרסם הודעות בעתונות היומית ה ע ר ב י ת .

7. לענין הודעות הנשלחות לבתי מגורים או בתי עסק או המודבקות על לוחות מודעות, הרי באזורים בהם יש אוכלוסיה ערבית - יש לנהוג בשיטה בה נוהגים לגבי טפסים, היינו יש להביא הנוסח הן בעברית והן בערבית.

ב ב ר כ ה,

(---)

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

המקור
נשלח למשפטים

ירושלים, כט' בחשון תשל"ג
6 בנובמבר 1972
210-15

M.W. ALLEMANS

אל: מר ז. טרלו, יו"ר ועדת המנכלי"ם לעניני איכות
הסביבה, משרד המשפטים.

מאת: ס/מנהל לשכת ראש הממשלה

מר טרלו היקר,

מצ"ב מכתב מיום 1.11.72 שקבלה ראש-
הממשלה ממר H. W. Allemans מהאג. לבקשת
ראש הממשלה, נודה לך אם תאשר והשיב מטעמנו
על המכתב. אנו לא אישרנו קבלתו.

בברכה,

אלי מזרחי

נ.ב.

בהזדמנות זו, הרשה נא לי להזכירך כי טרם קבלנו
תגובתך על מכתבו של פרופ' פישלזון.

KOJ1447 ZCZC LID540
SGRAVENHAGE 30/29 4 1040

LT
OFFICE PRIME MINISTER STATE OF ISRAEL MRS GOLDA MEIR
JERUSALEM/ISR

THEHAGUE EVENING 4/11/72
DEAR MRS MEIR PLEASE READ IN STEAD OF FREEDOM ..... HONORARY
CITIZENSHIP REGARDS
MOSJEH ALLEMANS

COL ~~4/11/72~~ .....

'72 NOV -4 15 42

210-15 ?

210-15

23070

מדינת ישראל
משרד המשפטים

לשכת היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, י"ב בתשרי תשל"ב
20 בדצמבר 1972

15/12/1-2

אל ר/ה הממשלה

הנדון: דף בענייני חק ומשפט מס' 21 -
יחסי הגומלין בין בית המשפט
<u>הגבוה לצדק לבין נציב תלונות הציבור</u>

... לוטה הנני מתכבד להעביר לידך דף מס' 21 בענייני חק ומשפט, המתייחס לסוגיה הנ"ל.

בברכה

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

מדינת ישראל

משרד המשפטים
לשכת היועץ המשפטי לממשלה
תמצית פסקי דין מס' 21

ירושלים, י"ב בתשרי תשל"ב
20 בספטמבר 72

ד ף ב ע נ י נ י ח ו ק ו מ ש פ ט

יחסי הגומלין בין בית המשפט הגבוה לצדק לבין נציב תלונות הציבור

1. סוגית יחסי הגומלין בין הבג"צ לבין נציב תלונות הציבור נדונה ע"י בית המשפט הגבוה לצדק בבג"צ 384/71 הלל דודאי נ. רמון הראל ואח'.

2. העותר קבל על כך שמשרד הרישוי שינה את שנת הייצור של מכוניתו משנת 1967 ל-1966. המכונית יוצרה בפועל לקראת סוף שנת 1966 ועל אף הנוהג לרשום מכונית כזו בשנת הייצור שלאחריה לא נעשתה כן במקרהו. לטענתו פגע בו השינוי שנעשה לגבי מכוניתו כי הוא הקטין את ערכה בשוק והיה בכך משום הפליה לגביו.

3. זמן קצר לפני הגשת העתירה נכנס לתקפו חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 5), תשל"א-1971 לפיו הוקנה למבקר המדינה תפקיד של נ צ י ב ת ל ו נ ו ת ה צ י ב ו ר. החוק מאפשר לכל אדם הנפגע במישרין ע"י מעשה (או מחדל) של גוף מבוקר או אחד מעובדיו להתלונן בפני הנציב כל אימת שקיימת אחת החלופות הבאות: המעשה נעשה בניגוד לחוק, ללא סמכות חוקית, בניגוד למינהל תקין, יש בו משום נוקשות יתירה או אי צדק בולט. כאשר נראה לנציב כי התלונה מוצדקת, יכול הוא להודיע על כך לממונה על העובד עליו הוגשה התלונה, ועל העובד או הממונה עליו להודיע לנציב תוך חודשיים על הצעדים לתיקון המעוות.

4. בהיות נשוא העתירה במקרה זה מתאים וטפוסי לתלונה אל נציב תלונות הצבור החליט בית המשפט הגבוה לצדק כי אין לפי שעה צורך בהתערבותו, כאשר נראה כי העותר יוכל להשיג מבוקשו ע"י פניה לנציב.
אין זאת אומרת, ציין בית המשפט הגבוה לצדק, כי נשול סמכות לדון בעתירה או כי שעריו נעולים, או יהיו נעולים בעתיד בפני העותר. מכיוון שלנציב לא הוקנו אמצעי הכפיה העומדים לבית המשפט הגבוה לצדק, החלטתו של הנציב היא בגדר המלצה בלבד ולא הוראה או צו מחייבים. אך יש להניח כי החלטות הנציב תכובדנה ותקויימנה, בדרך כלל, ע"י הנוגעים בדבר ולפיכך מן הראוי לעודד פניה אליו תחילה.
ואולם, הוסיף בית המשפט, באם אין המתלונן בא על סיפוקו בעקבות פעולת הנציב, עדיין עומדת ושמורה לו הזכות לפנות לבג"צ או לכל ערכאה שיפוטית אחרת, ולתבוע את הסעד המבוקש ובלבד שהדבר נעשה תוך התקופה שנקבעה לכך בחוק. ציפיה לסיום הבירור ע"י הנציב לא תשמש צידוק לאיחור המועד הקבוע למימוש הסעד או הזכות.
ממצאיו והחלטותיו של הנציב בעניין תלונה שהוגשה אליו אין בהן, כשלעצמן, כדי להעניק למתלונן זכות או סעד שלא היו לו בטרם פנה לנציב.

5. בעוד שפניה לנציב תחילה אין בה כדי לשלול זכותו של אדם להביא דבר בפני בתי-המשפט הסיטואציה ההפוכה תותר רק במקרים מיוחדים - דהיינו - בדרך כלל אין להתלונן בפני הנציב בעניין שכבר ניתנה בו החלטה עליה ניתן בהווה או ניתן היה בעבר להגיש השגה, ערר או ערעור עפ"י דין; ואילו תלונה המוגשת בעניין התלוי ועומד עדיין בבית משפט או בית דין או בעניין שאלו כבר הכריעו בו ל ג ו ף לא תתברר ע"י הנציב.
יצויין עוד כי אין להביא בפני בתי-המשפט תביעה לבקשת סעד נגד החלטותיו וממצאיו של הנציב בעניין תלונה שהופנתה אליו.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

ירושלים, כ"ד בתשרי תשל"ג
2 באוקטובר 1972

משרד ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
6 - X. 1972
מס' 210-15

אל: ראש הממשלה

הנדון: דף בענייני חוק ומשפט מס' 22 -
בג"צ 442/71 - מאיר לנסקי
נגד שר הפנים

... לוטה הנני מתכבד להעביר לידך דף מס' 22 בענייני חוק ומשפט המביא תמצית פסק-דינו של בית המשפט הגבוה לצדק.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

מ ד י נ ת י ש ר א ל
מ ש ר ד ה מ ש פ ט י ם

לשכת היועץ המשפטי לממשלה
תמצית פסקידין מס' 22
ירושלים, כ"ד בתשרי תשל"ג
2 באוקטובר 1972

ד ף ב ע נ י י נ י ח ו ק ו מ ש פ ט

בג"צ 442/71 מאיר לנסקי נגד שר הפנים

העותר, יהודי ואזרח ארה"ב הגיע לישראל על סמך אשרה ביקור. אשרה זו הוארכה פעמים אחדות ובינתיים פנה העותר למשיב, שר הפנים, בבקשה להעניק לו אשרה עולה על-פי חק השבות תש"י-1950.

שר הפנים החליט לדחות בקשה זו והעותר פנה לבית המשפט הגבוה לצדק בבקשה לצוות על שר הפנים לבטל את החלטתו.

בית המשפט הגבוה לצדק דן בעתירה בהרכב מורחב בן 5 שופטים. הוא הדגיש, כי הזכות לעלות לישראל המוענקת לכל יהודי על פי חק השבות הינה בעלת חשיבות ראשונה במעלה, ולפיכך רובצת אחריות כבדה על מי שמחליט למנוע מיהודי פלוני מימושה של זכות זו.

עיקר הדיון נסב, סביב השאלה האם רשאי היה שר הפנים, על סמך החומר העובדתי שהיה בפניו, להגיע למסקנה כי יש להחיל על העותר את הסייג המצוי בס' 2(ב)(3) לחק השבות, הקובע כי שר הפנים לא יעניק אשרת עולה ל"בעל עבר פלילי העלול לסכן את שלום הציבור".

סייג זה, ציין בית המשפט, טומן בחובו שני תנאים מצטברים. משמע - רק אם שוכנע שר הפנים כי נתקיימו שניהם רשאי הוא לסרב להענקת האשרה.

באשר לתנאי הראשון - קבע בית-המשפט כי אין חובה לתת הגדרה מדוייקת למונח "בעל עבר פלילי". ברור הוא, כי המדובר במי שעבר עבירות פלילידות ויש והספיק לצורך זה אף עבירה א ח ת בלבד. עם זאת, העובדה שאדם הורשע בביצוע עבירה או עבירות בחו"ל, אין פירושה, בהכרח, שהוא בעל עבר פלילי לעניין חק השבות; גם הגדרת העבירה כקלה או חמורה על פי חוקי המדינה הזרה אינה בעלת חשיבות מכרעת.

בית המשפט ציין כי על אף העובדה כי קשה לקבוע קריטריון כללי ומוחלט, הרי, ניתן בדרך כלל לומר כי עבירה שיש עמה קלון רב גם על פי דיני הארץ בה בוצעה וגם לפי מושגי המוסר שלנו - מזכה את מבצעה בהואר "בעל עבר פלילי" לעניין חוק השבות.

באשר לתנאי השני - החשש לפגיעה בשלום הציבור - הדגיש בית המשפט כי המדובר בתנאי הצופה את פני העתיד: הוא נקבע על ידי המחוקק במטרה לקדם מראש את פני הרעה כי יבואו לארץ אנשים שיסכנו את שלום הציבור.

שאלת המילוי של תנאי זה היא, איפוא, עניין של הערכה והמבחן שלדברי בית המשפט צריך להנחות את החלטת שר הפנים הוא - האם בגלל עברו הפלילי של המבקש - או עקב עניין זה בצירוף ידיעות וראיות אחרות הנוגעות לאפיו, מהימנותו והתנהגותו - קיים ח ש ש ס ב י ר שהוא עלול לסכן את שלום הציבור.

לעניין מהותה ואפיה של החלטת השר, ציין בית המשפט כי שר הפנים הינו אמנם רשות מינהלית, אך החלטתו במקרה זה נושאת אופי שיפוטי באשר עניינה הכרעה בין אינטרסים מנוגדים - של הציבור ושל הפרט-העותר. הכלל במקרים כגון אלה הוא, כי על הרשות המינהלית לקיים בירור ממצה והוגן הדומה במהותו לבירור משפטי, אך אין היא כפופה לדיני הראיות הנוהגים בבתי המשפט; לפיכך החלטתה יכולה להתבסס על ראיות שיש בהן כדי לשכנע אדם סביר כי המבקש הינו בעל עבר פלילי ועלול לסכן את שלום הציבור, אפילו אם המדובר בראיות ועדויות שאינן קבילות בבתי משפט.

לאחר קביעת הקריטריונים והכללים הנ"ל בדק בית-המשפט אם יושמו כהלכה במקרהו הקונקרטי של העותר. לצורך כך סקר באריכות ובפרוטרוט את החומר העובדתי עליו הסתמך

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

העותר: מסמכים, עדויות, מסקנותיהן של ועדות שחקרו את הפשע המאורגן בארה"ב ועוד.

מסקנת בית-המשפט היתה כי על סמך המשקל המצטבר של חומר הראיות הנ"ל רשאי היה שר הפנים להסיק כי העותר הינו בעל עבר פלילי הקשור קשר אמיץ לפשע המאורגן וכן להעריך שעקב עברו זה קיים חשש סביר שאם יורשה להישאר בארץ הוא יהווה סכנה לשלום הציבור.

בית המשפט ציין כי אמנם התופעה המיוחדת של הפשע המאורגן, כפי שהתפתחה בארצות-הברית ואשר גרמה שם נזק לחברה בממדים עצומים ובלתי משוערים וכמעט ערערה את סדרי החיים התקינים, לא הכתה עוד שרשים אצלינו, אך חלילה לנו לעודד שיפתח לה פתח.

לפיכך החליט בית-המשפט פה אחד שלא להתערב בהחלטת שר-הפנים ודחה את העתירה.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, י"ב באלול תשל"ב
23 באוגוסט 72

6658

210-15

אל: ראש הממשלה ושר המשפטים

הנדון: חוק הסיוע המשפטי, תשל"ב-1972

גברתי ראש הממשלה,

1. שר הסעד ביקש להעלות על סדר יומה של הממשלה הצעה בדבר העברת סמכויותיו של שר המשפטים, הממונה על ביצוע חוק הסיוע המשפטי, לידי שר הסעד.

2. סעיף 5(א) לתקנון הממשלה קובע כי אם היה נושא ההצעה לסדר היום כרוך בפעולות שר אחר או נתון לתחום סמכותו של משרד אחר, יבוא השר המגיש תחילה בדברים עם השר הנוגע בדבר, כדי לקבל הסכמתו או חוות דעתו והערותיו יפורטו בהצעה.

3. שר הסעד, המבקש להעביר תחום פעולה ממשרד המשפטים למשרד הסעד לא ראה לנכון לנהוג כנדרש בתקנון וגם לא ראה לנכון להורות לגורם כלשהו במשרדו לבדוק עמדת משרד זה בדרך אחרת כלשהי.

4. אשר להצעה גופה הרי לא נראה לי כלל ועיקר שיש להעביר פונקציות משפטיות מובהקות לידי משרד הסעד ומה גם שמדובר על תפקיד המבוצע על ידי משרד זה בהצלחה לא מעטה במשך כעשרים שנה.
כאשר שר הסעד יפעל לפי סעיף 5(א) לתקנון הממשלה אביא בפניך הערותינו המפורטות.

בכבוד רב,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

העתק: שר הסעד
מזכיר הממשלה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ירושלים, י"א באלול תשל"ב
21 באוגוסט 1972

אל: שר המשפטים
היועץ המשפטי לממשלה

הנדון: העברת סמכויות הנתונות לשר המשפטים על-פי
חוק הסיוע המשפטי, תשל"ב-1972, לשר הסעד

על-פי סעיף 5(ב) בתקנון לעבודת הממשלה, אני מתכבד להעביר לכם, מצורפת בזה, הצעת החלטה לנ"ל, אשר שר הסעד מבקש להביא להחלטת הממשלה.

[illegible] בחוק ובדפוס כי [illegible] כל הצעה להעברת סמכויות המוקנות בחוק לשר המשפטים מחייבת הגשת הצעת תיקון לחוק ואין להסתפק בהחלטת ממשלה בלבד.

אודה לכם אם תודיעוני את דעתכם בענין.

בכבוד,

מיכאל ארנון

העתק: שר הסעד

מ. חזני
שר הסעד

ב"ה ירושלים, ז' באלול תשל"ב
17 באוגוסט 1972

אל: מר מ. ארנון, מזכיר הממשלה

מ כ ו ב ד י,

הנדון: חוק הסיוע המשפטי, תשל"ב - 1972 - הצעת החלטה

אבקשך להעלות על סדר יומה של הממשלה את הצעת ההחלטה הבאה:-

"בתוקף סמכותה לפי סעיף 30 ל-"חוק יסוד: הממשלה", מחליטה בזה הממשלה להעביר לשר הסעד את כל הסמכויות הנתונות לשר המשפטים על פי חוק הסיוע המשפטי, תשל"ב - 1972".

דברי הסבר

חוק הסיוע המשפטי, תשל"ב - 1972, שנתקבל בכנסת ביום ה' בניסן תשל"ב (23.3.72), מקנה לאדם, שידו אינה משגת, זכות לקבל שירות משפטי חינם על חשבון המדינה.

משרד המשפטים מקיים כיום שלוש לשכות סעד משפטי בהם יושב עו"ד, חבר לשכת עורכי הדין בישראל, הנותן ייעוץ ושירות משפטי לנזקקים, המופנים אליו. שירות זה ניתן בחלקו ע"י העורך-דין של הלשכה או על-ידי עורך-דין פרטי, שאת שכר טרחתו משלמת הלשכה.

השירות המשפטי מופעל כיום רק בשלש הערים הגדולות וציבור הנזקקים המתגוררים בישובים קטנים ומרוחקים או בעיירות הפיתוח, נדרש למאמץ גדול על מנת להגיע ללשכות אלה לשם קבלת השירות. דבר זה, כרוך בהפסד ימי עבודה רבים ובהוצאות גדולות. בהתחשב בכך שמדובר בציבור נזקקים, חסר יכולת ואמצעים כספיים, התוצאה היא שאנשים אלה נמנעים מלממש זכויות המוקנות להם על-ידי החוק ונוצר אצלם תסכול.

2/.

20.VIII.1972

במקרים חמורים הזניחו הנזקקים את עניניהם בשל כך, והסתבכו מבחינה משפטית עד כי קשה היה לסייע להם עוד.

יש לקרב את השירות המשפטי אל האוכלוסיה הנזקקת - מקבלת השירות.

עוד, השירות המשפטי לנזקקים הינו חלק מהשירותים הסוציאליים, להם זכאי הנזקק לקבל מהמדינה בדומה לשירותי שיקום, סיוע כלכלי, דיור וכיו"ב. הסיוע המשפטי הינו לעתים קרובות חלק בלתי נפרד מתהליך הטיפול והשיקום של הנזקק, ואם הדבר ייעשה על-ידי אנשים הקרובים לבעיותיו והיודעים את ענינו, ישתלב שירות זה במאמץ לשיקומו ויחיש את הדבר. לכן חשוב, כי עורכי הדין בלשכות הסעד המשפטי יהיו בקיאים במבנה השרותים, שלהם נזקקת האוכלוסיה המטופלת על ידם, ויעבדו יד ביד עם השרות הסוציאלי המקומי.

עו"ד ללא גישה מיוחדת, יתקשה לקבל מהלקוח את האינפורמציה הרלבנטית. אמנם, כפי שהוכיחו מקרים רבים, הלקוח ימסור לו מידע רב על עצמו וסביבתו. אולם, בדרך כלל, מידע זה אינו רלבנטי לענין, ועוה"ד שאינו מכיר את סוג האוכלוסיה הזו ואת בעיותיה, יתעייף חיש מהר ויזניח את הטיפול בלקוחות הפונים אליו. לכן, לדעתי, יש להעסיק בלשכות אלה עורכי דין שבנוסף לידע המשפטי שלהם, יש להם גישה מתאימה לטפל באוכלוסיה הנדונה, תוך יכולת לשאוב מהם את המידע הדרוש למילוי תפקידם המשפטי בלבד, ומבלי לפגוע על-ידי כך ביחסי האימון, החשובים ביותר באוכלוסיה הזו, שבין הלקוח ועורך דינו.

עובדי השירות המשפטי במשרד הסעד, העובדים במסגרת ותוך תיאום עם שירותי הרווחה השונים והתמחו בטיפול באוכלוסיה הנדונה, מתאימים במיוחד לנהל, להדריך ולכוון עבודתם של עורכי דין, שיפעלו במסגרת חוק הסיוע המשפטי.

העובדה, שהסיוע המשפטי ניתן ביום על ידי אנשים שאין להם כל זיקה לשירותי הסעד ולבעיותיהם של הנזקקים, ואף אינם מכירים את סוג האוכלוסיה הזו ואת בעיותיה, מקשה על מתן הטיפול והסיוע המשפטי הדרוש, מבלי להפיק את מירב התועלת ממנו.

לפיכך יש להעביר את מתן הסיוע המשפטי למשרד הסעד, אשר הינו הגוף האמון על ספוק יתר צרכיו של הנזקק. משרד הסעד מקיים קשר הדוק ורצוף עם לשכות הסעד בארץ, וציבור הנזקקים על כל בעיותיו מוכר היטב למשרד הסעד.

משרד הסעד, שהיה ער לליקויים במתן סעד משפטי עד היום, ורצה לבחון דרכים להפעלה יעילה של שירות זה, המריץ את האגודה הישראלית לקידום העבודה הסוציאלית והקהילתית, שבשיתוף ג'וינט-מלבן והמועצה המקומית בית-שמש, מפעילים זה למעלה משנה לשכה לייעוץ לזכויות האזרח שבמסגרתה ניתן גם סעד משפטי למיעוטי יכולת.

הצעתי זאת מבוססת על הנסיון הטוב שהצטבר בלשכה המוזכרת. לשם כך הריני מצרף סקירה על דרך הפעולה ונסיונה של הלשכה הנ"ל.

ב ב ר כ ה

מ. חזני

דו"ח על פעולות הלשכה לזכויות האזרח בבית-שמש
לתקופה 1.8.71 - 31.3.72

1. דו"ח זה הוא המשך לדו"ח הביניים שהוגש ושהתייחס לתקופה מיום 20.1.71 ועד ליום 31.7.71.

2. המסקנות שבדו"ח הביניים שימשו מורה דרך לנציג משרד הסעד שהופיע בפני ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת בדונה בחוק הסיוע המשפטי, תשל"ב-1972 ושנתקבל בכנסת ביום 23.3.72.

העקרונות הנובעים מהניסוי שנעשה בבית-שמש ונתקבלו ע"י הכנסת הם בעיקרם:

1. ההכרה בעקרון של מתן שירות משפטי גם לאנשים שידם אינם משגת לשלם עבור שירות זה.

2. קביעת זכאות לקבלת שירות זה, השונה מהזכות לקבלת סעד לפי חוק שירותי הסעד, תשי"ח-1958.

3. ההתבססות על הצהרתו של מבקש השרות ללא צורך בעריכת חקירת יכולת.

4. הכרה בתעודתה של לשכת סעד כראיה לכאורה לזכאותו של אדם לקבל את השרות.

3. הדו"ח הסופי כפי שיתואר להלן, מדגיש ביתר שאת את העובדה כי משרות של הלשכה נהנות קבוצות אוכלוסיה בעלות הכנסה נמוכה שברובן המכריע הינן מיוצאי אסיה ואפריקה. לעובדה זאת חשיבות רבה בעיקר בהתחשב בכך, כי שכבות אוכלוסיה אלה לא היו רגילות לממש את זכויותיהן בדרך משפטית מקובלת ומושג שלטון החוק לא היה מושרש בתודעתן.

4. לקח חשוב נוסף שניתן להסיק מהפעלת הלשכה הוא, כי היקף הסעד שניתן היום ע"י לשכות הסעד המשפטי המופעלות ע"י משרד המשפטים הוא מצומצם מדי.

מתברר לנו, כי רבות הפניות בשטחים המנויים להלן ושאינם נכללים בנושאים שבהם ניתן השרות ע"י לשכות הסעד המשפטי. ואלה הם:

א. ייעוץ וניסוח מסמכים;
ב. טיפול משפטי, למעט פניות לבג"ץ, בפניות לגופים אדמיניסטרטיביים כגון, שרות התעסוקה, לשכות סעד, משרד השכון וכד'.
ג. ייצוג אזרחים מחוסרי יכולת בפני טריבונלים שונים כגון ועדות ערר על החלטות לשכות הסעד, ועדות ערר על החלטות שרות התעסוקה, וכן בפני הרשויות המקומיות בעניני מסים וכו'.

ד. ייעוץ וייצוג בענינים פליליים שלא על פי חוק סדר הדין הפלילי, תשכ"ה-1965.

5. כפי שציינו בדו"ח הביניים, יש משמעות לקירבתה של הלשכה לאוכלוסיה מקבלת השרות. נתברר לנו, כי למרות ש ירושלים המרוחקת מבית שמש 35 ק"מ בלבד לא הרבו תושביה להשתמש בשרות הניתן להם ע"י לשכת הסעד המשפטי. אף במקרים חמורים הזניחו את עניניהם והסתבכו מבחינה משפטית עד כי קשה היה לסייע להם עוד. אולם נראה לנו, כי לא רק המרחק הגיאו-גרפי מכביד על האוכלוסית הנדונה לנצל את השרותים של לשכות הסעד המשפטי הקיימות.

עו"ד ללא הכשרה מיוחדת, יתקשה לקבל מהלקוח את האינפורמציה הרלבנטית. אמנם, כפי שהוכיחו מקרים רבים, הלקוח ימסור לו מידע רב על עצמו ועל סביבתו, אולם בדרך כלל מידע זה אינו רלבנטי לענין ועוה"ד שאינו מכיר סוג אוכלוסיה כזו ואת בעיותיה, יתעייף חיש מהר ויזניח את הטיפול בלקוחות הפונים אליו. לכן, לדעתנו יש להעסיק בלשכות אלה עורכי-דין שבנוסף לידע המשפטי שלהם, הוכשרו לטפל באוכלוסיה הנדונה תוך יכולת לשאוב מהם את המידע הדרוש למילוי תפקידם המשפטי בלבד ומבלי לפגוע ע"י כך ביחסי האימון, החשובים ביותר באוכלוסיה הזו, שבין הלקוח ועורך-דינו.

2/..

בדרך כלל, אוכלוסיה זו מזהה את עורך הדין עם הממסד ולעתים הלקוח חשדני מאד ובהיותו אי חסר אמצעים כספיים כדי לממן עורך-דין כראות עיניו, הוא נוטה לחשוד בעוה"ד, כי יעשה קנוניה עם המוסדות או עם הצד השני שלעתים קרובות הוא בעל אמצעים (בעל חנות, עמידר וכו').

אין באמור לעיל משום נסיגה מהמלצתנו בדו"ח הבינים בדבר גביית אגרה סמלית עבור השרות שניתן, ומהטעמים המנויים בדו"ח הביניים.

<u>6. הרכב הפונים ללשכה</u>

בתקופת הדו"ח היו 65 פונים חדשים ובסה"כ 586 פניות.

לא חל שינוי מהותי באחוזים בהרכב האוכלוסיה הפונה לקבלת השרות לפי מוצא עדתי, מין והרכב המשפחה. גם לא חל שינוי מהותי בנושאי הטיפול, בהם טיפלה הלשכה.

הנושאים בהם טיפלה הלשכה בתקופת דו"ח זה מתחלקים כדלקמן:

אבהות	1	נזיקין	2
מזונות	14	נידון קטין	1
ערר נגד לשכת הסעד	2	ניסוח מסמכים	4
ביטוח לאומי	4	תביעות פיצויים	1
שרות התעסוקה	2	פניות לביהמ"ש בקשר לחובות	14
שינוי גיל	1	היתר נישואין	1
זכויות פנסיה	1	שונות	6
זכויות בדיור	3		
זכויות במסחר	3		
זכויות סעד	5		

החלוקה לפי ארץ מוצאם של הפונים לתקופת דו"ח זה:

א. יוצאי מרוקו – 43
ב. טוניס – 6
ג. פרס – 5
ד. עירק – 5
ה. צרפת – 2
ו. אנגליה – 4

מתוך הפונים 36 היו גברים ו-14 נשים.

כמו בתקופת הדו"ח הקודם גם בתקופה זו רוב הפונים היו בעלי משפחות בנות ארבע נפשות ומעלה. להלן הפירוט:

בודדים	12
משפחות שגודלן 2-4 נפשות	17
משפחות שגודלן 4-5 נפשות	9
" " 6-7 "	11
" " 8 " ויותר	16

3/..

7. לעומת האמור לעיל, חל שינוי בהרכב האוכלוסיה הפונה ללשכה לפי הכנסה לנפש.

הטבלה הבאה משקפת ענין זה

הכנסה לנפש	מס' המשפחות
נתמכי סעד	25
מ-0 ל״י עד -.50 ל״י	16
מ- 51 ל״י עד 100 ל״י	8
מ- 101 " " 150 ל״י	2
מ-151 " 200" ל״י	1
מ-251 " " 300 ל״י	1
מקבלי קיצבה מהבטוח הלאומי	3
אינם עובדים	9

יוצא כי גדל מספר הפונים ללשכה של בעלי ההכנסה הנמוכה ונתמכי סעד בעוד אשר בעלי הכנסה יותר גבוהה נמנעו מלפנות ללשכה, אף כי היו זכאים לקבל שרות לכללים שנקבעו.

תופעה זאת של ניצול המשאבים לטובת האוכלוסיה היותר נזקקת היא חיובית כשלעצמה, אולם לא הצלחנו למצוא לה הסבר מתקבל על הדעת.

מעניין לציין, כי נתמכי הסעד שפנו לקבלת שרות מהלשכה לא פנו עוד בבקשה לסייע להם במימוש זכויותיהם נגד מוסדות באותה מידה כפי שפנו במחצית הראשונה של פעולת הלשכה. הדבר משמעותי למשל לגבי מספר העררים שהוגשו נגד לשכת הסעד המקומית.

יש להניח, כי עובדי המוסדות הציבוריים השונים שאתם בא הנזקק במגע, שיפרו את השרות הניתן לפונים כתוצאה מפעולותיה של הלשכה לייעוץ לזכויות האזרח ומהחשש להתערבות משפטית.

כאן המקום לציין, כי בעקבות טיפול רשלני ע"י לשכת הסעד וועדת הערר, הוגשה בקשה לבית הדין הגבוה לצדק בשם אחת הפונות ללשכה והצו על תנאי נעשה החלטי. תוצאות הליך משפטי זה אף היא הגבירה את עירנות עובדי השרותים בבית-שמש.

ראוי לציין, כי לעומת הירידה במספר הפניות הנוגעות למוסדות ציבוריים גדל מספר הפניות בענינים של בקשות לעזרה בהסדר חובות ומשיכות רגל ובתביעות למזונות.

השינוי בהרכב האוכלוסיה הפונה מבחינה כלכלית וגידול מספרם של נתמכי הסעד ואנשים הקרובים מבחינה כלכלית לנתמכי הסעד, חזק אותנו בדעה כי יש לוותר על מבחני יכולת ((Means test ואין לבזבז משאבים על חקירות כאלה.

8. לקראת סיום פעולתה של הלשכה הופעל עלינו לחץ כבד מצד השרותים השונים להמשיך בפעולתנו בטענה כי האוכלוסיה שהתרגלה לשרות זה כיצד להשתמש בו, תהא מאוכזבת אם לא יינתן לה שרות זה גם בעתיד.

המסקנות שבדו"ח הביניים לא השתנו לאור האמור לעיל ולשם תיזוק המלצתנו אנו חוזרים עליהם.

מסקנות:

<u>מסקנות:</u>

א. היקף הטיפול של הסעד המשפטי במסגרת תחנת לשכת יעוץ לאזרח צריך להצטמצם למתן ייעוץ בלבד ולהפנית הפונים הזקוקים לטפול משפטי לגורמים שיטפלו בשטח זה עפ"י חוק הסעד המשפטי.

יש לציין פה, כי לא נראה לנו שניתן יהיה לצמצם את הסעד המשפטי שניתן עפ"י החוק ולהגבילו לתחומים מוגדרים כפי שהדבר נעשה - למעט סוגי הליכים משפטיים, שהם מרדניים באופים ושהם מנת חלקם של אנשים מיוחדים המוצאים סיפוק בהתדיינויות עקרות.

ג. לפי דעתנו, הנסיון הקצר מורה, כי שרות זה צריך להנתן במסגרת הקהילה. האוכלוסיה מקבלת השרות לא תזד ק לשרותים המרוחקים והפניה הכרוכה בנסיעות למרחקים, תרתיע אותה מלממש את זכויותיה.

ג. יהיה צורך להבטיח, כי לרשויות אלה שיתנו את הטיפול המשפטי הממשי יעמדו המשאבים והאמצעים הדרושים כדי שיוכלו להושיט לפונה עזרה ממשית.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, י"ג באלול תשל"ב
23 באוגוסט 1972

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: העברת סמכויות הנתונות לשר המשפטים על-פי
<u>חוק הסיוע המשפטי, תשל"ב-1972, לשר הסעד</u>
מכתבך מיום 21.8.72

1. סעיף 30 לחוק יסוד הממשלה קובע לאמור :

"סמכות הנתונה על פי חוק לשר אחד וחובה עליו על פי חוק, רשאית הממשלה להעביר, כולה או מקצתה, לשר אחר; החלטה לפי הוראה זו טעונה אישור הכנסת."

2. יוצא איפוא כי הממשלה באישור הכנסת רשאית להעביר סמכותו על פי חוק של שר אחד לשר אחר.

3. עד כאן ההוראות הכלליות אולם, כפי שראינו לגבי חוק רישום הקבלנים, אין דרך מעשית זו באה מבחינה חוקתית כאשר השר, אליו מבקשים להעביר את הסמכויות הוא כבר בעל סמכויות קיימות על פי נוסחו הקיים של החוק. אם נעביר במקרים אלה, בהם קיימת לדוגמה חובה התייעצות בין שר לשר, את הסמכות לשר אחד בלבד, הרי בטלנו בכך בעקיפין את הגדה של הכנסת, כי הרי זו לא נתכוונה להתייעצות שר עם עצמו.

4. תמים דעים אני אתך, על כן, כי באשר מדובר על חוק הסיוע המשפטי בו חוייב שר המשפטים בסעיף 3(ב) בהתייעצות עם שר הסעד לא יהיה זה הולם מבחינה חוקתית אם נעביר את סמכויותיו של שר המשפטים לשר הסעד על פי החלטה לפי סעיף 30 לחוק יסוד הממשלה, אלא במקרים כגון אלה מעין הדבר תיקונו של החוק.

2/..

5. אינני מתיחס במכתבי זה להצעה לגופה אשר לה הנני מתנגד. אני רואה רק להביע תמיהתי על כך ששר הסעד הגיש הצעת החלטה בדבר העברת תחום פעולה ממשרד המשפטים למשרד הסעד ולא ראה זאת מחובתו לפעול לפי סעיף 5(א) לתקנון הממשלה; כן לא ראה לנכון מטעמים שעמו להעביר אפילו העתק הצעתו לשר המשפטים או לגורם אחר במשרד זה.

בברכה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

העתק: שר הסעד

210-15

מזכר (לתכתובת פנימית במשרדי הממשלה)

אל: מר א. מזרחי	התאריך 3/7/72
מאת: [illegible]	תיק מס.
הנדון: מסירת ידיעות שהגיעו לעורך דבר	

לאחר התכתבותי עם המשפחות [illegible] - [illegible]
בית הלחם - את [illegible] המשפט, לנסות ולסיים את [illegible]
להבנת המקנין הנ"ל.

[illegible] את [illegible] המכתב [illegible] של מר
[illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible].

תודה,
[illegible]

מדינת ישראל

משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, י"ז בתמוז תשל"ב
29 ביוני 1972

1/4/738

אל :- מזכיר הממשלה

הנדון :- מסירת ידיעות שהגיעו לעובד
ציבור בתוקף תפקידו
מכתבך מתאריך ה-28 ביוני 1972

אעשה כמיטב יכלתי לטפל בתקנון בהקדם. עם זאת חושש
אני כי במצב הקיים לא אוכל לסיים את הענין לפני סוף יולי.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

מזכירות הממשלה
2. VI. 1972

מדינת ישראל

משרד המשפטים

משרד ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
27. VI. 1972
מס' 210-15

היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, ט' בתמוז תשל"ב
21 ביוני 1972

אל :- מר אלי מזרחי, סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

הנדון :- <u>חומר שמועבר אל ראש הממשלה</u>

1. החומר המיועד לראש הממשלה ושר המשפטים הוא משני סוגים עיקריים :-
   א. מינויים והחלטות משפטיות וכיוצא באלה ;
   ב. חוות דעת אשר לגביהן מתבקשת החלטת שר המשפטים.

2. אשר למינויים ומסמכים כיוצא באלה, מספיק אם ראש הממשלה תחתום על ההעתק הראשון ואם תטביע על יתר העמודים חותמת אשר תישא את השם "גולדה מאיר, ראש הממשלה ושר המשפטים".

3. לענין חוות הדעת, הרי בסוף חוות הדעת הנני מציין מקום לרישום החלטתה של ראש הממשלה. אם יהיו מקרים בהם יהיה דרוש כי אסביר את הענין אישית - הודיעני נא.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

210-15

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

a. [illegible]

b. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

[illegible]

[illegible]

מזכיר הממשלה

210-15

ירושלים, ח' בתמוז תשל"ב
20 ביוני 1972

אל: היועץ המשפטי לממשלה

הנדון: <u>בנושאי משרד המשפטים</u>

זאת לאשר קבלת מכתבך מיום ו' בתמוז תשל"ב (16.6.72), בקשר לנ"ל.

א. <u>כ נ ס ת</u>

סיכמתי עם יושב-ראש הכנסת כדלקמן:

1. על סדר יומה של הכנסת עמדו שתי הצעות חוק אשר המתינו לתשובת שר המשפטים, כדלקמן:

חוק לתיקון פקודת החברות (מס. 13), תשל"ב-1972

חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס. 2), תשל"ב-1972

הצעות חוק אלו הועברנה לועדת החוקה חוק ומשפט בישיבת הכנסת ביום ח' בתמוז תשל"ב (20.6.72), ללא צורך בתשובה.

2. לגבי סיכום הדיון על משרד המשפטים, נהוג בהתאם לתקדים אשר נוצר בעת התפטרותו של שר התחבורה עזר ויצמן.

היות ומדובר בדיון על סקירה ולא באישור תקציבי, ויתרה הכנסת בשעתו לסעפה על סיכום הדיון ואף על ההצבעות ועם סיום המושב הורד הנושא מסדר היום.

נוהג גם הפעם על-פי אותו תקדים ופירוש הדבר שבעיה זו איננה דורשת כל פתרון שהוא.

3. על סדר יומה של הכנסת עומדות הצעות החוקים הבאות, של שר המשפטים, אשר עדיין ממתינות לקריאה ראשונה:

2/.

חוק לביטול דיבים עותמאביים, תשל"ב-1972

חוק שיפוט בעבירות התרת נישואים (מקרים מיוחדים)(תיקון), תשל"ב-1972

חוק לתיקון פקודת ההקדשות לצרכי צדקה (מס. 2), תשל"ב-1972

חוק לתיקון פקודת הראיות (נוסח חדש), תשל"ב-1972

הכנסת יוצאת לפגרה בסוף יולי וסדר יומה עד אז, כידוע, עמוס ביותר.

בודאי תודיעני אם יש משום דחיפות מיוחדת בהגשתה של אחת מהצעות חוק אלו לקריאה ראשונה. אם יתעורר צורך בכך, נקבע אז מי יהיה השר אשר יביא את ההצעה לדיון.

4. בנוסף על ארבע הצעות החוק הנ"ל, קיימות עוד הצעות החוק הבאות אשר כבר הוגשו לכנסת בימים אלה או תוגשנה עם תום תקופת השבועיים המאפשרת הגשת ערר על הנוסח בלבד:

חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס. 3), תשל"ב-1972

חוק המכר (תיקון מס. 2), תשל"ב-1972

בודאי תודיעני גם לגבי הצעות חוק אלו כדוגמת הסיפא של סעיף 3 דלעיל.

ב. <u>חתימות שוטפות של ראש הממשלה בתפקידה כשר המשפטים</u>

כמסוכם בינינו, אודה לך אם תעביר מסמכים הדורשים חתימות כאלה במישרין אל לשכת ראש הממשלה, כאשר הן מסומנות בראשי תיבות שלך.

ג. <u>ועדת שרים</u>

הבאתי את הנושא בפני ראש הממשלה ואני מצפה להחלטתה.

ב ב ר כ ה

מיכאל ארנון

העתק: ראש הממשלה

מדינת ישראל

משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, ו' בתמוז תשל"ב
18.6.72

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: <u>נושאי משרד המשפטים</u>

לסיכום שיחתנו, להלן הנושאים שהוסדרו או טעונים הסדר:

א) סיכום הדיון בכנסת על משרד המשפטים.

ב) סיום הדיון על תיקון סס. 13 לפקודת החברות.

ג) יושב-ראש לועדת השרים לעניני חקיקה.

ד) יושב-ראש לועדת השרים לעזבונות.

ה) ועדת השרים לעניני ירושלים.

ו) התיעצות שוטפות של ראש הממשלה בתפקידה כשר משפטים.

ז) הגשת חוקים חדשים לקריאה ראשונה בכנסת.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

מזכירות הממשלה
19. VI. 1972

210-15

מדינת ישראל
משרד המשפטים

ירושלים, ג' בתמוז תשל"ב
15 ביוני 1972

אל: תפוצה פ"א
תפוצה פ"ד
תפוצה פ"ג
מנהל מחלקת החנינות

הנדון: חתימת מסמכים בשם שר המשפטים

1. הנכם מתבקשים להעביר את כל המסמכים, המיועדים לחתימת שר המשפטים, ללשכת היועץ המשפטי לממשלה.

2. נוסח החתימה:

גולדה מאיר
ראש הממשלה
ושר המשפטים

3. לא יועבר מסמך לחתימת ראש הממשלה, בתפקידה כשר המשפטים, אלא אם נתווספו ראשי תיבות חתימת היועץ המשפטי לממשלה.

בברכה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

19. VI. 1972

העתקים:
תפוצה פ"מ
תפוצה פ"ג
מזכיר הממשלה

210-15

מ ד י נ ת   י ש ר א ל
מ ש ר ד   ה מ ש פ ט י ם

ירושלים, י"ב בסיון תשל"ב
25 במאי 1972

אל: המנהלים הכלליים של משרדי הממשלה

הנדון: <u>יישוב סכסוכי עבודה</u>

תמצאו בודאי ענין בכתבה הלוטה מתוך ה- New Law Journal הדנה בבעיה העולה עקב התדיינות המשפטית על הנושא של יחסי עבודה.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

העתקים:
נציב שירות המדינה
משרד העבודה, הממונה על יחסי עבודה

Human relations and the Rule of Law

We have on several occasions admitted our total inability to understand why the fact that industrial disputes and differences of interest of one kind and another are said to be problems of human relationships (as undoubtedly they mostly are) should be thought per se to exclude the regulation by law of the conduct of those in dispute, as under the Industrial Relations Act 1971. We are, we must confess, none the wiser for having listened to the Leader of the Opposition on B.B.C. Television on Monday last, for he was content to make toatally irrelevant disparaging remarks about "courts and judges and wigs" - unaware apparently (not that it matters) that wigs arent worn in the Industrial Court. On the essential point, however, of law and legality, he contributed nothing. It is not after all as though it is any new experience, as the Leader of the Opposition must know very well, for problems of human relationships to be subject to some degree of ultimate regulation by law, especially when they give rise to actual or even potential conflicts of interest. Indeed it is such a common experience that one cannot avoid the suspicion that what is being claimed by many trade unionists, and for them, is total immunity from the disciplines that others accept without question - or at any rate accept, when the point arises.

During a recent exchange of questions and answers in the Commons resort to the Industrial Court was condemned, where there were squabbles which "should be settled either on the factory floor or through the normal processes of industrial relations". We do not, as it happens, take the view that the mere fact that a rule is enacted by Parliament gives it an inherent virtue it would not otherwise have had and makes it a necessarily good rule. Its enactment by Parliament does, however, mean that as long as it remains the law, those who break it must be prepared to accept the consequences which arise from the fact that all law has ultimately to be enforced by the courts.

Those who are loudest in proclaiming the problems of industrial relations to be problems of human relationships are often least disposed to recognise that the law needs only to be invoked because the machinery of negotiation and barter most appropriate to human relationships is either totally ignored or breaks down because one or other of the parties involved is in favour of barter only to the extent that it means taking, but not giving. Granted that the problems of industrial relations "should be settled... on the factory floor", the plain truth is that those that come before the courts are those precisely in which the "normal processes" of the factory floor have failed to produce a solution. In Craddock Brothers v. Transport and General Workers Union (The Times, April 15, 1972) the President of the Industrial Court said, in making an order forbidding a prima facie unfair industrial practice, namely, the "blacking" of the applicants' lorries by the union, that there was a great deal to be said from the point of view of both sides in the dispute, but that "it was not the court's function... directly to resolve the dispute... all that the court was concerned with was declaring that something that had occurred during the industrial dispute was outside the rules... laid down by Parliament". This perfectly clearly indicates why the issue is not one of giving jurisdiction to the court in matters which should be settled on the factory floor; there are rules of law whose breach has to be dealt with by the courts, in this as in every other context, but to the extent that there are relationships between men whose breakdown has to be repaired, the place for repairing them remains, as it has always been, the factory floor. The short answer to those who say that complaints of unfair industrial practices are to be resolved on the factory floor is therefore that they should get on with it - within the rules, but that to the extent that either side go outside the rules, there are ipso facto matters for the courts to determine.

The New Law Journal, April 20, 1972

210-15

ירושלים, יד' בניסן תשל"ב
29 במארס 1972

לכבוד
הגב' ש. גיוסון
רח' מסדה 39
ח י פ ה

ג.נ.,

הננו מאשרים קבלת מכתבך מיום 18.3.72.

הובא לידיעתנו כי היועץ המשפטי לממשלה השיב לכן, בינתיים,
על מכתבכן.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי
ס/מנהל לשכת ראש הממשלה

העתק סמוי: היועץ המשפטי לממשלה.

מדינת ישראל

משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

משרד ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
26. III. 1972
מס' 210-15

ירושלים, א' בניסן תשל"ב
16 במרס 1972

1/4/693

אל :- מר אלי מזרחי, משרד ראש הממשלה

הנדון :- <u>הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג</u>

1. לוטה העתק מכתבי בנדון.

2. הנני מציע כי משרד ראש הממשלה יסתפק בתשובה קצרה המפנה למכתבי בנדון היינו -

"הננו מאשרים קבלת מכתבך מיום 16.2.72.

הובא לידיעתנו כי היועץ המשפטי לממשלה השיב לכך, בינתיים, על מכתבך".

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

23.3.72

ירושלים, א' בניסן תשל"ב
16 במרס 1972

לכבוד
גב' ש. ניוסון
רח' מסדה 39
חיפה

ג.נ.,

הנני מאשר בתודה את קבלת מכתבך.

אינני יודע מהי הצעת החוק אליה את מתכוונת. עם זאת, ברצוני להביא לידיעתך כי בפני ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, נדונה עתה הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשכ"ט-1969, אשר פורסמה בחוברת הצעות חוק 849 מיום כ"ח בתמוז תשכ"ט (14.7.69), והמתייחסת לענין הזכויות ברכוש של בעל ואשתו. לוטה עותק של החוברה הכוללת את הצעת החוק.

כאמור, אינני יודע מהי הצעת החוק אליה מכוון מכתבך, אך אם יש לך הערות כלשהן להצעת החוק הלוטה, אביא אותן בפני הועדה של הכנסת המטפלת בהצעה.

בכבוד רב,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

כז - 15

ירושלים, כח׳ באדר תשל"ב
14 במארס 1972

אל: מר מ. שמגר, היועץ המשפטי לממשלה

באת: מ/מנהל לשכת ראש הממשלה

מר שמגר היקר,

ראה נא המכתב המצורף מיום 16.2.72
שנשלח אל ראש הממשלה מאת ש. ניוטון.

ראש הממשלה מבקשת חוות דעתך בנדון.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי

ש' ניומן
רגע, מאנה ?

מענה-
ע"י: י.א.
בתאריך: 14.3.72

משרד ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
13. III. 1972
מס' 210-15

חיפה, ב' אדר תשל"ב
16 בפברואר 1972.

לכבוד
היועץ המשפטי, מר שמגר
היכל הכנסת,
ירושלים

א.נ.,

הגיעה לאזנינו הידיעה שעומד לצאת חוק הסקנה ל"ידועה" בציבור" אחרי פטירת הגבר את כל זכויותיה של האשה החוקית, כגון; רכוש, פנסיה וכד'.

אנו, הח"מ מביאות בזה לתשומה לבך, שישנן נשים רבות הנשואות לבעליהן הרבה שנים, ילדו את ילדיו וגדלום, סבלו כל אותן שנים בבעל ובהרבה מאד מקרים גם עזרו לו להיבנות בנדוניה שהביאו אתן או בעזרה כספית ממשית או שעבדו אתם במשותף כל השנים, ולאחר אותן עשרים או עשרים וחמש שנים כשהאשה זקנה, בלהה או חלתה, אחרי שילדיה גדלו, נוטש הבעל את הבית, האשה והילדים, לוקח לו "ידועה בציבור" שבדרך כלל צעירה מאשתו, ומתחיל את חייו מחדש. והאשה.... "הכושי עשה את שלו והכושי יכול ללכת"

אמנם, החוק הוא מאד ליברלי למקרים מסוימים, אבל מה אם אותן נשים הנזכרות למעלה, האם מן הצדק הוא שהבעל מואס באשתו שהייתה לצדו ואתו כל כך הרבה שנים ועזרה לו בכל, יכול לפטור אותה בלא כלום, ולכשימות תצא האשה החוקית קרחת מכאן ומכאן... גם לא בעל במשך שנים, פרט לבושה, הסבל ועגמת הנפש וגם ללא אמצעי מחיה.

האם אותם פסוקים "זכרתי לך חסד נעוריך" ו"אל תשליכוני לעת זקנה" ריקים מתוכן?

ברצוננו לשאל, לאיזו הפקרות יביא החוק הזה. כל בעל שימאס באשתו מאיזו סיבה שהיא ילך אחר האשה השניה שברוב המקרים מחזרת אחריו ומפתה אותו לעזוב את הבית, ובסופו של דבר היא עוד תהנה מכל פרי עמלה של האשה החוקית?

האם לא יהיה מן התבונה לבדוק כל מקרה ומקרה לעצמו ולברר לאיזו "ידועה בציבור" מגיע כל רכושו של הבעל?

נבקשך לבדוק מחדש את הדבר ולבטל את הצעת החוק הזה שברוב המקרים הוא בלתי צודק לחלוטין.

בתודה ובברכה,

ש' ניומן
[חתימה]
מלכה ח.
[חתימה]
ביאטריס
[חתימה]
שרה אקרמן
שמאיי ...
צבי רחל
כהן רחל
פינשטיין שרה
תהלה ...
...

ד"ר אור ...
יוסף ...
...

העתקים:

גב' ג. מאיר, ראש הממשלה
משרד ראש הממשלה, ירושלים.

הגבן ש. אלוני עו"ד
דרך השדות 71א, כפר שמריהו.

שר המשפטים, מר מ. שפירא
משרד המשפטים, ירושלים.

גב' לבנפיש, לשכה משפטית לשויון האשה,
רח' שלמה המלך 33, תל-אביב.

עו"ד י. גיל,
בית ההסתדרות, תל-אביב.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

210-15

מדינת ישראל
משרד המשפטים

ירושלים, י"ז בכסלו תשל"ב
5 בדצמבר 1971

15/12/1-2

אל: ראש הממשלה
גברת ראש הממשלה,

הנדון: דף בעניני חוק מס' 19 -
אחריות המדינה בנזיקים בשל
מצב פגום של כביש

... לוטה הנני מתכבד להעביר לידך דף מס' 19 בעניני חוק ומשפט,
המתייחס לסוגיה הנ"ל.

בברכה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

מדינת ישראל

משרד המשפטים
לשכת היועץ המשפטי לממשלה
תמצית פסקי-דין מס. 19

ירושלים, י"ז בכסלו תשל"ב
5 בדצמבר 1971

דף בעניני חוק ומשפט

אחריות המדינה בנזיקים בשל מצב פגום של כביש

1. הלכה פסוקה היא שהמדינה - בתורת רשות דרכים האחראית להחזקת הכבישים - נושאת באחריות לתקינותם, וההתרשלות בענין זה עשויה לשמש עילה לתביעת נזיקין לכל משתמש שניזק בתוצאה ממנה.

2. לאחרונה שבה ונדונה בבית-המשפט העליון שאלת אחריות המדינה לנזק שנגרם בגלל מצבו הפגום של הכביש. (ע"א 92/71, אליעזר בן אריה, ואח' נ. עזבון המנוח ברום, ואח').

3. עובדות המקרה היו בקצרה כדלהלן: אדם רכב על טילון ואחריו נסעה משאית שהיתה עמוסה מטען של למעלה משטה טון ברזל. בנקודה מסויימת בכביש איבד הרוכב את השליטה על הטילון, התחיל לנסוע בזיגזגים וכעבור כמה מטרים נכנס לבור שנתהווה בצדי מסלול האספלט ועומקו כ- 12 סנטימטרים, ונפל מרכבו. תוך כדי נפילתו נפגע על-ידי המשאית שבאה מאחוריו, עלתה עליו ומחצה אותו.

4. בית המשפט קבע כי המדינה התרשלה בכך שלא תיקנה את מצבו הפגום של הכביש שלהחזקתו היא אחראית: הוכח כי הכביש במקום התאונה היה משובש מאוד והבור אשר גרם לנפילת רוכב הטילון והווה מכשול מסוכן בכביש במיוחד לכלי רכב בלתי יציב בעל שני גלגלים, התהווה עקב התפוררות הדרגתית של שכבת האספלט שנמשכה במשך שנים. אף על פי כן לא נעשה דבר להסרת מכשול זה ואף לא הוצב במקום כל תמרור אזהרה.
אף נהג המשאית התרשל, בכך שהתקרב יתר על המידה לטילון אשר נסע לפניו ובכך שלא ראה שום דבר בלתי רגיל בנסיעת הטילון לפני שזה נפל לבור ולכן המשיך לנסוע בלי להאיט את מהירותו.

5. בית-המשפט העליון דחה את הדעה לפיה רשלנותו החמורה של נהג המשאית ניתקה את הקשר הסיבתי בין רשלנות המדינה לבין מותו רוכב הטילון בקובעו כי התאונה ארעה בשל שתי הרשלנויות -
(א) זו של המדינה
(ב) וזו של נהג המשאית
שפעלו את פעולתן בעת ובעונה אחת. הרוכב נפל מן הטילון בגלל הבור שבכביש עוד לפני שנפגע ונדרס על ידי המשאית, ואלמלא נפילתו לא היה נדרס. הסכון שנוצר עקב רשלנות המדינה עלול היה לגרום לנזר גופני למשתמשים בכביש, ואם בפועל נגרם נזק כזה תוך כדי רשלנות חמורה של נהג המשאית, אין בזה כדי לבטל את אחריות המדינה מחמת רשלנותה,

210-15

ירושלים, ט"ו בחשון תשל"ב
3 בנובמבר 1971

אל : שר המשפטים

הנדון: מזכירות משרד התיירות ותחומי
<u>אחריותו במילוי משימותיו</u>

ראש הממשלה ביקשתני להעביר לך את העתק מכתבו המצורף בזה של שר התיירות בקשר לנ"ל וכן העתק תזכירו הנוגע למשרדך.

אודה לך אם תוכל בטובך להעביר לנו בהקדם את הערותיך להצעות אלו.

ב ב ר כ ה

מיכאל ארנון

העתק: ראש הממשלה
שר התיירות

<u>משרד המשפטים</u>

<u>הסדר מענקים ותשלומים למורי דרך</u>

במדינות תיירות נפוצה התופעה, שבעלי עסקים מעניקים מתת למורי-דרך המלווים תיירים הקונים בבתי-עסק אלה (בדומה להשלום עמלות בחיי המסחר בכלל).

במדינת ישראל גרם מיעוט מתוך ציבור מורי הדרך להתדרדרות בתחום זה, כאשר החלו לבוא בתביעות אל בעלי עסקים להעניק להם תשלומים גבוהים בהרבה מן המקובל כתנאי להבאת תיירים אליהם. גם הסוחרים החלו לפתות מורי דרך בתשלומים גבוהים, ביותר, אשר היו בהכרח על חשבון התייר ועל חשבון טיב המוצרים הנמכרים לו.

משרד התיירות התכוון להשתלט על התופעה בדרך של איסור מוחלט על תשלום וקבלה של הענקות כאלה; ועדה מיוחדת בראשות ד"ר וילנאי ישבה על המדוכה, חקרה את הבעיה והגישה את המלצותיה.

התברר כי לא יהיה זה מעשי להטיל איסור מוחלט, הן מאחר שתשלומים אלה -המקובלים, כאמור, בעולם - נראים כחלק מהכנסתם של מורי הדרך (לרבים מהם שכר נמוך ועבודה המוגבלת לעונות מסויימות בשנה); והן מאחר שלא תהיה אפשרות לפקח על ביצוע האיסור ולגלות את מפירי החוק שיישאר בבחינת אות מתה.

לעומת זאת, הומלץ על ידי הועדה הנ"ל לקבוע, כי במידה שבעל-עסק רוצה להעניק <u>מיזמתו</u> מתת למורה-הדרך, ושיעור ההענקה יהיה מוגבל ומבוקר, יש להתיר זאת; ואילו האיסור יחול רק על דרישת התשלום ועל תשלומים בשיעורים גבוהים.

להסדר זה קיים יתרון, באשר איגוד מורי הדרך שליד ההסתדרות הסכים לשתף פעולה עם משרד התיירות, הן בקביעת שיעור ההענקה המותר - שייכלל בתקנון האתיקה של האיגוד - והן בהקפדה עצמית על מילוי ההוראות מצד מורי הדרך.

בהתאם לכך הכין משרד התיירות תקנות בדבר תשלומים למורי דרך האוסרות קבלה ונתינה של תשלומים העולים על השיעור שנקבע בתקנות הארגון היציג של מורי הדרך (שיעור שתואם, כאמור, עם משרד התיירות). אולם משרד המשפטים מתנגד לפתרון הבעיה כמפורט לעיל, ואי-לכך עוכב פרסום התקנות והמצב נשאר בינתיים בעינו.

מוצע איפוא, כי יאושרו התקנות בעניין זה כפי שנערכו על ידי משרד התיירות.

25/10/71
7:30 בערב

210 (15)

יעקב שמשון שפירא

גולדה היקרה,

הנאום [illegible] – [illegible]. – לעיון והערות [illegible]
נאומך הסופי בקשר [illegible] [illegible] של [illegible].

[illegible], נוסח על הערותי. [illegible] [illegible] לא היה
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] לו [illegible]
[illegible] לפני [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] אשר [illegible] [illegible] לבטא את [illegible].

בברכה
[signature]

לו-210

ירושלים, ל' בתשרי תשל"ב
19 באוק' 1971

אל: מר ע. סירן, עוזר שר המשפטים

מאת: ס/מנהל לשכת ראש הממשלה

ראש הממשלה ביקשה להעביר לשר
המשפטים העתק מברק שקיבלה ביום 15.10.71
ממר אברהם שביס, סגן נשיא התאחדות התעשיינים.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי

המברק לא היה
בזמן הרשום.

יאר מ שלום תא

265

17 X 1540

תלאביב 5 4316421

תלאביב משלם 166/167 17 1420

הגברת גולדה מאיר ראש הממשלה ירושלים

גברת ראש הממשלה נשיאות התאחדות התעשיינים תוך חרדה למצב העלול להתעורר
עם קבלת השינויים [struck] העומדים בניגוד לעקרון הבסיסי של משפט
העבודה לפיו יש לשמור בתקופת קיומו של הסכם קיבוצי על שלום
[struck] תעשייתי מלא ומחייב מביעה את מורת רוחה והתנגדותה
ובמרצת לכוונתה של [struck] הממשלה להתיר

2

שביתה בשירותים הציבוריים והחיוניים בזמן תוקפו של הסכם [struck]
קיבוצי דבר של קיים היום הננו קוראים לממשלה לדחות את הפשרה
המבטלת את ערכו המהותי של [struck] התיקון לחוק יישוב סכסוכי עבודה
ופונים לממשלה לקבוע מפורשות כי בשירותים הציבוריים והחיוניים
כמו בכלל ענפי המשק יש לשמור על כיבוד הסכם העבודה בתקופת קיומו ללא

3

כל יוצא מן הכלל הצעת החוק כפי שנתפרסמה בעתונות נותנת לראשונה
במשפט העבודה המקובל בעולם מעמד חוקי להפרת הסכמים בדי תוקף
התיקונים להצעת החוק עלולים לפגוע במערכת יחסי העבודה בכלל המשק
יחסים המחייבים כאמור להיות מושתתים על העקרון של כיבוד מלא
של הסכם העבודה בתקופת קיומו עקרון הקיים וקבוע באופן

4

מחייב בהסכם הקבוצי הכללי להסדר יחסי עבודה בתעשיה מיום 10.1.1967
אברהם שביט סגן נשיא התאחדות התעשיינים

~~וזרה 10.1.1967~~ [illegible]

י מברקה יר 2
י דאר מ שלום תא

ירושלים, טז' בתשרי תשל"ב
5 באוקטובר 1971

~~210(ד-5)~~
210(ז5)סוג

אל: מר ע. טירן, עוזר שר המשפטים

מאת: סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

הנדון: פיליפ מונסנטה - פלורידה

מצ"ב העתק מכתבו של הנ"ל אל ראש-הממשלה המדבר בעד עצמו.

אנו כן אשרנו קבלה המכתב.

נודה לך אם תראה כי הכותב יזכה לתשובה על שאלתו.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי

210 (15)

Jerusalem, 1 October 1971

Mr. Philip J. Montante, Jr.
Administrative Assistant to the State Attorney
Suite 955 Broward County Courthouse
Fort Lauderdale, Florida 33301

Dear Mr. Montante, Jr.,

Thank you for your letter to Prime Minister Golda Meir, dated 30 July 1971.

Concerning your query regarding the acquisition of formal admission to the Israel Bar, we have written to the relevant authorities. As soon as we receive their answer we shall write you again.

With best wishes,

Sincerely yours,

Eli Mizrachi
Assistant Director
Prime Minister's Bureau

OFFICE OF THE
STATE ATTORNEY
SEVENTEENTH JUDICIAL CIRCUIT OF FLORIDA
SUITE 955 BROWARD COUNTY COURTHOUSE
FORT LAUDERDALE, FLORIDA 33301
TELEPHONE (305) 522-4548

PHILIP S. SHAILER
STATE ATTORNEY

לשכת ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
19. IX. 1971
2,10(15)

N.lc
5.10.71

July 30, 1971

Mrs. Golda Meir
Prime Minister
Tel Aviv, Israel

Dear Mrs. Meir:

On May 29, 1971 I received my Doctor of Jurisprudence Degree from the Cumberland School of Law of Samford University in Birmingham, Alabama, United States of America. Furthermore, I am also presently a member of the American Bar Association, the American Judicature Society, and the International Law Society.

It is my understanding that your country will dispense with the requirement of having to take the Bar Examination for those graduates from the law school from which I graduated.

Could you please advise me as to how I can acquire formal admission to the Israeli Bar.

With kindest regards, I remain,

Sincerely yours,

Philip J. Montante, Jr.
Administrative Assistant to the State Attorney

PJM:cas

מדינת ישראל
משרד המשפטים

משרד ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
25.VIII.1971
210.15

ירושלים, כ"ז באב תשל"א
18 באוג' 1971

15/12/1-2

אל: ראש הממשלה

גבירתי ראש הממשלה,

הנדון: דף בעניני חוק מס. 17 -
מכרזים - תוכן לעומת צורה

לוטה הנני מתכבד להעביר לידך דף מס. 17 בעניני חוק ומשפט, המתייחס לנושא המכרזים - תוכן לעומת צורה.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר

היועץ המשפטי לממשלה

מדינת ישראל

משרד המשפטים
לשכת היועץ המשפטי לממשלה
תמצית פסקי דין מס' 17

ירושלים, כ"א באב תשל"א
12 באוג' 1971

דף בעניני חוק ומשפט

מכרזים - תוכן לעומת צורה

חובתם של משרדי ממשלה לקיים **מכרז** לפני ההתקשרות בחוזה לאספקת טובין או לביצוע עבודה, עדיין אינה קבועה בחיקוק, אלא נובעת מהוראות פנימיות שהוצאו ע"י החשב הכללי.

לאחרונה נידון בבית המשפט העליון (בג"צ 160/71) מקרה זה:
ראש אגף מבצעים במינהל התעופה האזרחית, משרד התחבורה, פנה טלפונית לשלוש חברות תעופה העוסקות בהפעלת מטוסים וביקש אותן להגיש הצעותיהן לביצוע עבודה. בשל דחיפות העניין נעשתה הפניה בטלפון ולא בדרך של מכרז בהתאם להוראות. לאחר בדיקת ההצעות הוחלט לקבל את הנוחה והזולה מביניהן, והודעה על כך נמסרה לחברה בעלת ההצעה. ואולם, על מנת שכשרות פעולות הרשות לא רק תעשה אלא גם תראה, החליט שר התחבורה ל ב ט ל את הפניה הטלפונית וההליכים שנעשו בעקבותיה ולפרסם מכרז בהתאם להוראות. אותה חברה, שהצעתה נתקבלה קודם לכן, עתרה לבית המשפט הגבוה לצדק למנוע את פרסום המכרז.

בית המשפט קבע:

א. לאור ההוראות הפנימיות הנ"ל היתה חובה במקרה דנא לפרסם מכרז, וזאת למרות שכל הצדדים הנוגעים בדבר הסכימו לפניה שלא בדרך של מכרז ולמרות שלא נגרם, בשל פניה בדרך זו, כל אי-צדק.

ב. אולם כאשר א י ן כל חיקוק המחייב פרסום מכרז, אלא חובה זו הוטלה בהוראות פנימיות, אין הוראות אלה כלל-בל-יעבור ואי מילויין איננו פוסל את ההליכים, במיוחד אם נקשר כבר חוזה והסטיה מההוראות נעשתה מטעמים סבירים, בתום לב ובדרך צודקת.

בנסיבות המקרה שלפנינו קבע ביהמ"ש כי דווקא ביטול הפעולות הקודמות ופרסום מכרז גורמים אי צדק לחברה שהצעתה נתקבלה בשיחה הטלפונית, בעוד שאילו נתקבלה הצעתה מלכתחילה לא היה נגרם בכך אי צדק לשתי החברות האחרות, שהיתה להן בשעתו הזדמנות שוה לזו של העותרת לזכות בקבלת העבודה. לפיכך הורה ביהמ"ש על ב י ט ו ל המכרז.

210-15

לשכת שר המשפטים

ירושלים, ד' אב תשל"א
26 יולי 1971

ו/41/607/ו

אל: מזכיר הממשלה

הנדון: <u>פרסום ידיעות לעובד ציבור</u>

שר המשפטים בקשני להודיעך כי מחמת עומס העניינים המוטל עליו בעת הזאת לא יוכל להתפנות, במשך זמן מה, להשלים את התקנון בדבר מסירת ידיעות שהגיעו לעובד ציבור.

ב ב ר כ ה,

עדיר פיון
מנהל לשכת השר

מזכירות הממשלה
30. VII. 1971
נתקבל

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

210 -15

מדינת ישראל
משרד המשפטים

ירושלים, ה' בתמוז תשל"א
28 ביוני 1971

15/12/1-2

אל: ראש הממשלה

גברתי ראש הממשלה,

הנדון: דף בעניני חוק מס. 16 -
פיקוח שיפוטי על מעשים של
רשות ממשלתית

לוטה הנני מתכבד להעביר לידך דף מס. 16 בעניני חוק ומשפט, המתייחס לפיקוח שיפוטי על מעשים של רשות ממשלתית אשר מבוצעים שלא בגדר חובותיה על-פי הוראת חוק מפורשת.

בברכה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

מדינת ישראל

משרד המשפטים
לשכת היועץ המשפטי לממשלה
תמצית פסקי-דין מס. 16

ירושלים, א' בתמוז תשל"א
24 ביוני 1971

פיקוח שיפוטי על מעשיה של רשות ממשלתית

מעשיו של המינהל, בחלוקה כללית, הם משלושה סוגים:

א. מעשים הנעשים מכוח סמכות שניתנה לו בחוק, כגון מתן רשיון במקום במקום שעשיית פעולה זו או אחרת ע"י אזרח מותנית לפי חוק ברשיון מאת הרשות.

ב. מעשים הנעשים על ידי המינהל שהם בעלי אופי חוזי, כגון: התקשרות בין משרד השיכון לבין מועמד להשתכנות במסגרת מפעל החסכון לבנין, התקשרות בין משרד התקשורת לבין מי שהגיש בקשה להתקנת טלפון או התקשרות של משרד ממשלתי כל שהוא עם ספק של מצרכים או שירותים.

ג. מעשים הנעשים על ידי המינהל במישור הציבורי, אך שלא מכוח דין אלא מכוח העובדה שתפקידו של המינהל הוא להתוות ולבצע מדיניות בתחום זה או אחר, שאינו מכוסה בחוק דווקא. זהו, בעצם, הבסיס לפעולות רבות של הממשלה ורשויותיה, הן בענייני חוץ ובטחון והן בענייני פנים, כגון החלטה של הממשלה על כינון יחסים דיפלומטיים עם מדינה זו או אחרת או על ניתוקם, החלטה על נקיטת פעולה צבאית או הימנעות ממנה, או החלטה של משרד התיירות על הענקת "מזלגות" למסעדות וכיוצא בזה.

שלושה סוגים אלה, דין שונה להם לעניין הפיקוח השיפוטי של בתי המשפט על מעשי המינהל. אין חולק על כך, כי העניינים מן הסוג הראשון נתונים לביקורת של בית המשפט הגבוה לצדק, אשר בודק את חוקיותם בהתאם לקני-מידה שגובשו על ידו.

ענינים הנמנים על הסוג השני אין מקומם בבית המשפט הגבוה לצדק, אלא בבית משפט שלום או בבית משפט מחוזי (לפי הסכום או הנושא), מקום בו נידונה כל התדיינות רגילה בין אדם לחברו. מטעם זה אין בית המשפט הגבוה לצדק נעתר לפנייתם של מי שקובל על משרד ממשלתי על אשר לא קיים חוזה מכר.

ואולם התשובה לשאלה, אם וכיצד נתונים ענינים מן הסוג השלישי לפיקוח שיפוטי היתה פחות מגובשת, זולת אותם ענינים שלגביהם נפסק במפורש, כי אין הם ניתנים לטיפול שיפוטי.

והנה לאחרונה התעוררה השאלה, אם בית המשפט הגבוה לצדק מוסמך להתערב במקום שרשות מוציאה כספים (במקרה זה - תמריצים ליצואנים, חלקם בצורה של החזר מסים עקיפים וחלקם מקרן מיוחדת) שלא על-פי חוק, אלא במסגרת מדיניות

2/..

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

כלכלית מסויימת. השאלה אמנם לא עמדה להכרעה של ממש, משום שהמדינה לא טענה שמעשים במישור זה מחוסנים מפני ביקורת שיפוטית. עם זאת נאמרו בפסק-דינו של בית המשפט העליון דברים שיש בהם כדי גיבוש מסויים במעמדם של מעשי המינהל במישור זה:

"מלכתחילה לא ביססה העותרת את תביעתה על זכות כלשהי מכוח חוזה ... ואף זכות קנויה מטעם החוק אין להשען עליה. התשלומים והיקפם נתונים לשיקול דעתם של השלטונות, אך אין צריך לומר - ואף המשיבים אינם טוענים אחרת - כי אותו שיקול דעת אינו יכול להיות שרירותי. כאשר ממולה מחלמת סכומים ניכרים כאלה מכספי הציבור, בגדר תקציב המדינה ולפי מדיניותה הכלכלית, אין היא פורקת מעליה את עול המשפט והצדק המינהלי".

ובמקום אחר -

"אני בהחלט מסכים, כי בית המשפט הגבוה לצדק יכול להתערב במעשה מינהלי, גם כשיסודו של המעשה בשיקול דעת בלבד ואינו נעוץ בדין כלשהו, כמו במקרה שלפנינו שבו התשלומים הניתנים לעידוד היצוא נעשים על סמך הקצבות כלליות בתקציב המדינה וחלוקת הכספים נתונה לשיקול דעתן של הרשויות המינהליות ... אנו עושים זאת כל הימים ורשאים לעשות זאת על פי דין מפורש, הלא הוא סעיף 7(א) לחוק בתי המשפט ... סמכות זו אין לה תחומים וגבולות מלבד לאלה שבית המשפט מוצא לנכון להחום לעצמו".

סכומו של דבר, גם אותם מעשי מינהל, שאינם נעשים מכוח דין דווקא, כפופים לביקורת שיפוטית, זולת אם נמצא שאינם ניתנים, מעצם טיבם, לבדיקה בכלים שיפוטיים.

ה. הולנדר

דירה:
שדרות רוטשילד ~~71~~ 77
טלפון ~~67951~~ 621854
תל־אביב. ישראל
ת. ד. ~~4654~~
מברקים: הרגרייס

HERMAN HOLLANDER

RESIDENCE:
71, ROTHSCHILD BLVD.
PHONE 67951

TEL-AVIV, ISRAEL
P.O.B. 4654
CABLES: HERGRACE

14 ביוני, 1971.

לכבוד
מר אלי מזרחי,
סגן מנהל לשכת ראש הממשלה,
ירושלים.

מר מזרחי הנכבד,

אני מאשר בתודה קבלת מכתבך מיום 6 דנא, ואשמח לקבל תשובה משר המשפטים.

בכבוד רב,

ה. הולנדר

לשכת ראש הממשלה
15. VI. 1971
סוב (15) 210

לכבוד
[illegible]
[illegible]
ירושלים.

[illegible] נכבד,

[illegible]

בכבוד רב,

[illegible]

210(15)

ירושלים, י"ג בסיון תשל"א
6 ביוני 1971

לכבוד
מר ה. הולנדר
שדרות רוטשילד 77
תל-אביב

מר הולנדר הנכבד,

זאת לאשר בתודה קבלת מכתבך מיום 23.3.71.
הבאתי תוכנו לידיעת ראש הממשלה ולבקשתה הננו
מעבירים מכתבך לשר המשפטים אשר בודאי ישיב לך
סעיף, סעיף, על הערותיך.

בברכה,

אלי מזרחי
סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

(21)

ה. הולנדר,
שד' רוטשילד 77,
תל-אביב.

23 במרץ, 1971.

נענה -
מירון
8.6.71

משרד ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
26. III. 1971
210-(15)

לכבוד
מר אלי מזרחי,
סגן מנהל לשכת ראש הממשלה,
לשכת ראש הממשלה,
ירושלים.

מר מזרחי הנכבד,

אני מאשר בתודה קבלת מכתבך מיום 24.2.71 מס' 15-210, ומודה מאד לראש הממשלה ולשר המשפטים על התגובה המפורטת למכתבי מיום 16.12.70 לראש הממשלה.

א. לפני שאגיב על כמה נקודות של שר המשפטים, ברצוני לתקן טעות שנפלה בתשובתכם, שאני מניח שהיא טעות דפוס.

בסעיף 1 כתבתם שאני כביכול אמרתי - ושר המשפטים אמר שהוא שמח על הערכתי החיובית לשופטי המדינה - "שאין בתי המשפט נופלים חלילה בערכם מבתי המשפטים של מדינות הנמוכות ביותר בעולם". אני מניח שזו היתה טעות דפוס, כי חס ושלום לא ציינתי ולא היה בכוונתי לציין ולהשוות את בתי המשפט שלנו עם בתי משפט של המדינות ה"נמוכות" ביותר בעולם. אפכא מסתברא, כתבתי בפירוש במכתבי מה-16 בדצמבר בדף הראשון, סעיף א' משפט שני, שאני חושב שהזרוע המשפטית בארץ עומדת על הגבוה בהשואה לאמריקה, אנגליה, הולנד וסקנדינביה. שר המשפטים בודאי איננו מתכוון לומר שהארצות הנ"ל הן המדינות ה"נמוכות" ביותר בעולם. בדעתי היה לציין את הארצות שיש להם השיפוט הדמוקרטי והישר ביותר, ולא חס ושלום את המדינות הנמוכות ביותר בעולם.

ב. אני מעריך מאד את הרעיונות וגם את הגישה הגמישה והריאליסטית ולא רק פורמלית של השר יעקב שפירא, וחושבני שהמכתב שלו כדאי להיות חלק לא מבוטל, גם אם זה רק גרעין קטן בכל התמונה העמוקה של בעיות קונסטיטוציונליות בהיסטוריה של תקופתנו.

ג. ועתה אגיב לכל נקודה ונקודה לפי הסדר:

לסעיף 2 של תשובת שר המשפטים, ברצוני לומר שאחרי שקראתי את תשובתו למכתבי, אני מסכים עם השר שכרגע בודאי אין מקום וגם עוד לא הצורך להקים ועדה שאני הצעתי במכתבי הראשון. במה שנוגע למחקר שיש צורך לעשות למה הסמכויות של בית המשפט העליון בנוגע להצעות חקיקה לממשלה או לכנסת, אני בטוח שבחורים צעירים בלשכת שר המשפטים יכולים לעשות זאת בעצמם או, אם השר מעדיף, המורת מענק לא גדול ממשרדו או מלשכת ראש הממשלה, אני מוכן לקחת על עצמי שהפקולטה למשפטים של האוניברסיטה בר-אילן, יכולה לעשות את המחקר ולמסור את תוצאותיו לשר המשפטים, לראש הממשלה וגם לי, מבלי שיהיה צורך להקים ועדה צבורית למטרה זו. יתכן שידוע לכם שאני סגן יו"ר ועד המנהל של אוניברסיטה בר-אילן, והייתי היוזם המקורי להקמת הפקולטה המשפטית הזאה.

את המחקר אפשר לעשות בקלות ולא בעבודה רבה, וללא דיחוי, מטעם לשכת שר המשפטים ו/או בתוך לשכתו, או ע"י איזו אוניברסיטה בארץ, מבלי שיהיה צורך לעשות איזה רעש או הודעה פומבית.

כל יתר הפרטים ששר המשפטים כתב בסעיף 2 פסקא א' היו ידועים לי, כשם שהיו ידועים לי גם הפרטים בסעיף ב', והפסקות 1, 2, 3 ו-4 בסעיף ב'.

2/.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

גם בנוגע לסעיף ג׳ אני לא רק מסכים לתוכנו, אלא מקבל בברכה את דעתו של שר המשפטים במשפט שלו "ין בית המשפט העליון מוסמך לבקר את הפירוש שנותן בית הדין לכל דין ודין".

במה שנוגע למשפט השני בסעיף ג׳, הייתי מאד מעונין לקרוא מה השר כתב בנוגע למקרה הזה, ורשמתי לפני את מה שהוא כתב במשפט זה.

בנוגע לסעיף ד׳, כל גישתי כרגע איננה אימוציונלית ולא סנטימנטלית, אלא רק משפטית, גם אם אינני משפטן אלא רק בן ישיבה, ואינני מעונין אם בתי המשפט הדתיים "רוגזים" מפעם לפעם על בתי המשפט העליון או לא.

אין לי מה לומר בנוגע לסעיף ה׳. בטוחני ששר המשפטים לא פחות קרוב ל"מהן תביעותיהם של חוגים בארץ - אם כי לא של כולם ואף לא של רובם - לגבי מצב ענינים זה." אינני מדבר גם על השאלה שישנם אנשים שמבקשים היום שבתי הדין הדתיים ישגיחו על בתי הדין החילוניים, ועוד לא מבקש "שיתקיימו אלה בצד אלה, במקביל, מבלי שמלכות אחת תגע בחברתה".

כפי שהשר כתב בעצמו, "אין מר הולנדר תובע זאת", ואני חוזר ואומר שכרגע הצעתי לשלום בית בארץ לחסל סכנה של kulturkampf. לא נראה לי שבעיה זו אקטואלית.

לסעיף ו׳: כפי שאמרתי לעיל, אני גם לא דורש ועדה צבורית להגדיר ולהגביל את סמכותו של בית המשפט העליון, אם שר המשפטים חושב שלא ניתן להגביל את סמכותו של בית המשפט בענינים ספציפיים "אם רוצים לשמור על שלמותו של המנהל המשפטי במדינה".

כל זמן שאינני משפטן כפי שכבר אמרתי, אך מאידך אני כן יודע על בעיות פרוצדורליות אבל לא על הגדרות בכל ארץ וארץ של "הצדק הטבעי", אני גם אינני רוצה חס ושלום להביע דיעה מתי שופטי בית המשפט העליון שלנו יכולים או צריכים להתערב במה שהם חושבים שזהו "הצדק הטבעי".

אם אינני טועה, נכון הדבר שחוק ומשפט אינם צריכים להיות באופן אוטומטי צדק ויושר, ואשמח מאד ללמוד פעם מהן הגבולות בנוגע לשני הנושאים, שהאחד הוא הגיוני ופורמלי גרידא, והשני הרבה יותר מסובך ושהוא גם ענין של פילוסופיה ואתיקה.

אני יודע שיש הרבה עבודה בין משפטנים במשך מאות בשנים בין כל הגויים ברחבי תבל על נושא זה, אבל אינני יודע מהי ההגדרה הברורה באופן פורמלי ומשפטי של "הצדק הטבעי".

בנוגע לפסקא ז׳, ברור שאני יודע את כל הפרטים. אם אתיחס כבר עכשיו לסעיף 4 של תשובת שר המשפטים, ברצוני לומר שכל מה שהוא כתב ידוע לי ואני מתחשב בזה.

אני כתבתי שבית המשפט העליון איננו צריך לקחת על עצמו להגדיר מחדש הגדרות של הלכה במה שנוגע למלאכה בשבת, גיור, או ענינים דומים, אך לא כתבתי זאת על יסוד שאני חשבתי שיש לנו רק דת אחת רשמית בארץ. אני יודע שבתי המשפט שלנו, כולל בית המשפט העליון, צריכים לתת לעדות וקהילות אחרות את אותם השרותים שהם נותנים ליהודים.

אני גם אינני מתנגד שכל מה שאנו מסכימים בינינו בנוגע לסמכויות של בתי משפט ליהודים, יהיה לו תוקף במה שנוגע לסמכויות של בית המשפט העליון לעדות אחרות. אלא שבפנייתי לראש הממשלה הייתי מעונין ביחסים בין בתי המשפט העליון, הכנסת והממשלה, במה שנוגע ליהודים, שזהו מה שמעניין אותי בסופו של דבר.

בנוגע לסעיף 3 של שר המשפטים, אני יודע על כל ההיסטוריה מקום המדינה ועד היום הזה בשאלה אם צריכה להיות קונסטיטוציה בכתב או לא.

אם אינני טועה, הכנסת הראשונה נבחרה על הבטחה שהכנסת הזו תהיה גם אסיפה שנבחרה כדי

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מר אלי מזרחי
סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

לחוקק קונסטיטוציה בכתב. אבל עם הסכמת רוב העם הכנסת הזאת לא קיימה את ההבטחה בזאת, ועד היום הזה אין לנו חקיקה של קונסטיטוציה בכתב.

אני יודע על חוקי היסוד שקבלנו. אני יודע על קווי היסוד של הממשלה הנוכחית. אבל זכותי כפרט לחשוב ולקוות שלא בכנסת השישית ולא בכנסת השביעית יגמרו קונסטיטוציה בכתב, שאני מעדיף אם יגמרו פעולה זו בימי המשיח שיבוא בודאי אלינו בקרוב.

בשבילי כרגע זה איננו ענין משפטי או חוקי, אלא ענין פוליטי גרידא, ובענינים פוליטיים יש משא ומתן בין אנשים משכבות העם, וזה ניתן למשא ומתן מידי יום ביומו.

ברצוני להודות לשר המשפטים על המשפט האחרון, ואני מסכים אתו אם הוא אומר שכרגע לא הזמן לדבר על הצורך בשינוי יסודי, גם אם "פה ושם ישנן חריגות מחייבות טפול".

אף פעם לא דברתי על הפליה משפטית בין דתיים וחילוניים בפניתי לראש הממשלה בזרוע המשפטית שלנו, אבל ברצוני לומר לכם שיש בין החברים שלי דאגה על הטיוטא החדשה של משרד המשפטים לועדת חוק ומשפט בכנסת בנוגע "כביכול" של צמצום הסמכויות של בתי המשפט הרבניים, על יסוד טיוטא שהם קראו אבל אני לא קראתי. אשמח לקבל את הטיוטא, אם מותר לאיש פרטי לקבל אותה, ממשרד המשפטים.

לבסוף, ברצוני לומר ש: אשרי העם שבימי המשא ומתן הגורלי עם יארינג ואו"ם על גבולות מובטחים ובטוחים, יש לראש הממשלה ולשר המשפטים האפשרות, הזמן והרצון הכן להתכתב על הענינים הנ"ל עם אדם פרטי כמוני.

בכבוד רב,

ה. הולנדר

[illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

שר הבטחון

הקריה, 13 באייר תשל"א
9 במאי 1971

ק/

03493

שר המשפטים

הנדון: פניית האגודה הלאומית הישראלית שליד
הוועדה הבינלאומית של אנשי המשפט
מכתבך 1/4/193 מיום 15.4.71

עיקרי הדברים שבמכתבך נראים לי.

הנני מציע, לשיקולך, כי תוסיף בתשובתך, כי :

הוצאת צוי מעצר מינהלי נעשית בפקוחו של שר הבטחון, המאשר אישית כל צו מעצר מינהלי לתקופה העולה על 6 חדשים או כל הארכת צו מעצר אשר בעקבותיו נעצר האדם לתקופה העולה על 6 חדשים.

לסעיף 10 בהצעה יש להוסיף, לדעתי, כי נעשו סדורים מתאימים ע"י הממשל הצבאי כדי שעצירים במספר בתי כלא יקבלו ספרים ומכשירי כתיבה ויוכלו ללמוד באורח מסודר ולעמוד בבחינות בגרות ובחינות מקצועיות אחרות.

ב ב ר כ ה ,

משה דיין
שר הבטחון

העתק: ראש הממשלה
שר המשטרה

[illegible]

[illegible]

03140

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מדינת ישראל

משרד המשפטים

תאריך: יד' אייר תשל"א
9 במאי 1971

הלשכה הראשית
רח' יפו 21, ירושלים

מספר: 1/4/193

משרד ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
12 V 1971
210 (15)

לשכת רוה"מ
לשכת שר הבטחון
לשכת שר המשטרה

הנדון: פניית האגודה הלאומית הישראלית שליד הועדה הבינלאומית של אנשי משפט

נודה לכם עבור תשובתכם למכתבנו מיום 15 אפריל 71.

ב ב ר כ ה,

עוזי סיון
מנהל לשכת שר המשפטים

משרד החוץ

ירושלים, א׳ באייר תשל"א
26 באפריל 1971

אל: היועץ המשפטי לממשלה, משרד המשפטים

מאת: לשכת היועץ המשפטי, משרד החוץ

הנדון: פניית האגודה הבינלאומית של עורכי דין דמוקרטיים

אחרי התיעצות עם מאו"ם א׳ אוכל לאשר שמצטרפים להצעתך לא לענות לפניה זו - כמו שלא עשינו גם בעבר עם אותו הארגון הפרו-קומוניסטי ידוע.

ב ב ר כ ה,

דר׳ י. לדור

העתק:

מאו"ם א׳

מדינת ישראל
משרד המשפטים

ירושלים, י' ניסן תשל"א
5 באפר' 1971

15/12/1-2

אל: גב' ג. מאיר
גברת' ר"מ ומשמלה,

הנדון: דף בעניני חוק מס. 15
שימוש בכוח ובנשק חם -
אחריות המשטרה

... לוטה הנני מתכבד להעביר לידך דף מס. 15 בעניני חוק ומשפט המתיחס לפסק-דינו של בית המשפט העליון בתיק ע"א 751/69 בו נבחנו, בין היתר, סמכויותיה של משטרת ישראל בקשר לשימוש בנשק.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מדינת ישראל
משרד המשפטים

לשכת היועץ המשפטי לממשלה

תמצית פסקי - דין
מס. 15

ירושלים, י' ניסן תשל"א
5 באפר' 1971

שימוש בכוח ובנשק חם - אחריות המשטרה

בימים אלה ניתן פסק-דינו של בית המשפט העליון בתביעה אזרחית שהתנהלה בעקבות תקרית שאירעה בשפרעם בשעות הבוקר של יום 8.11.59. בשל קשיים בתחבורה הציבורית חסמו אותו בוקר כמה מאות מתושבי העיר את הכביש הבינעירוני משפרעם לחיפה. נסיונות אחדים של שוטרי התחנה המקומית, של ראש העיריה ושל מפקד משטרת נפת-עכו להשפיע על המתקהלים לבל יפריעו לכלי הרכב להמשיך בדרכם עלו בתוהו; תגבורת שוטרים, שהוזעקה למקום וניסתה פעמים אחדות לפזר את המתקהלים ולסלק את מחסומיהם, נרגמה באבנים וכעשרים שוטרים נפצעו ויצאו מכלל פעולה. הובא למקום נשק חם ובו ירו השוטרים, פעמים אחדות, יריות אזהרה באויר, בין לשם הגנה על עצמם ובין לשם הפחדת המתפרעים, פיזורם ומעצרם. מיריות השוטרים קיפח את חייו אחד התושבים וכעברו חמש שנים הגישו יורשיו של המנוח תביעת נזיקין נגד המדינה, כמעבידתם של השוטרים.

במשפט לא הובהר באיזה שלב משלבי התקרית נפגע המנוח, אך נקבע כי משקל ההוכחות נוטה יותר לגירסה כי היה זה "מכדור איש משטרה".

השאלה שעמדה להכרעה היתה, אם השוטר והמדינה נושאים באחריות אזרחית לתוצאה זו, בנסיבות הענין. לצורך הדיון בשאלה זו, יצא בית המשפט מתוך הנחת-יסוד, כי בכל שלבי התקרית פעלו אנשי המשטרה בתחום תפקידם וסמכותם. ואולם, לדברי בית המשפט, אין בה, במסקנה זו, כדי תשובה לשאלת אחריותם של השוטר ושל המדינה, שהרי זו עומדת בעינה כאשר השוטר גרם לתוצאה המזיקה עקב ר ש ל נ ו ת ו , אפילו עשה כן בתחום סמכותו החוקית. בשאלה אחרונה - ועקרונית - זו אמר בית המשפט, כי -

> "אין ליישם את הסטנדרד של זהירות סבירה, לפיו תימדד התנהגותו של השוטר היורה, בהתחשב בתנאי המתיחות ששררו בזמן המהומה ובשאר הנסיבות המיוחדות של המקרה, להבדיל מיישום הסטנדרד האמור על המקרה שבו גרם אדם להאונה בהיותו נתון במצב נורמלי".

בהתחשב בקנה-מידה זה נקבע, כי מן הנמנע לראות במעשה הירייה של השוטר שפגע במנוח משום התרשלות, ומכל מקום, התובעים את המדינה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

לא הרימו את נטל השכנוע שרבץ עליהם בעניין זה; ולכן נדחתה התביעה.

בסיום פסק-דינו הוסיף בית המשפט והעיר:

> "השימוש בנשק חם כמו רובה טעון, כדי לדכא מהומה,
> טומן בחובו לעולם את הסכנה של גרימת תוצאה קטלנית
> או מזיקה לזולת, גם אם השימוש בו נעשה בזהירות
> הראויה בנסיבות המקרה, וזאת בגלל האפשרות של
> התערבות סיבה מקרית, שאין לחזותה מראש. על כן מוטב,
> וגם הכרחי שלא להפעיל את האמצעי האמור אלא אם אין
> מוצא אחר, לאחר שלא הועילו שכנוע מילולי ואמצעים
> פיסיים פחות מסוכנים, כפי שקרה בענייננו."

*   *

*

מדינת ישראל

משרד המשפטים

ירושלים, י"ח באדר תשל"א
15 במרס 1971

15/12/1-2

210(15)

גב' ג. מאיר

ראש הממשלה

הנדון: דף בעניני חוק מס. 14 -
מתן צו מניעה נגד המדינה -
סמכות בית-הדין לעבודה

לוטה הנני מתכבד להעביר לידך דף מס. 14 בעניני חוק ומשפט, הדן בסוגיה הנ"ל.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ירושלים, י"ח באדר תשל"א
15 במרס 1971

מתן צו מניעה נגד המדינה – סמכות בית – הדין לעבודה

סעיף 5 לחוק לתיקון סדרי הדין האזרחי (המדינה כבעל דין), תשי"ח-1958, קובע לאמור:

"5. לא יתן בית המשפט סעד נגד המדינה בדרך צו מניעה או ביצוע בעין; והוא כשאין בחוק הוראה אחרת".

הוראה זו אינה בגדר חידושו של המחוקק הישראלי, אלא היתה קיימת גם קודם לכן, עוד מימי המנדט, בהתאם לסעיף 6 של פקודת המשפטים הממשלתיים, אשר בוטלה בחוק האמור.

הואיל וענינו של החוק הוא במעמדה של המדינה כבעל-דין בהליך אזרחי, ממילא לא חלה הגבלה זו על בית-המשפט הגבוה לצדק, אשר מוסמך, מאז ומתמיד, לצוות על המדינה לעשות דבר או להימנע מעשותו. הבדל זה הוא אשר הניע רבים לפנות לבג"צ, בעניינים בעלי אופי אזרחי מובהק, ולבקש את התערבותו נגד המדינה. כך ביקשו המונים להתגבר על האיסור על מתן צווי מניעה נגד המדינה כבעל-דין.

העניין נעשה מורכב יותר כאשר הקים המחוקק את בתי – הדין לעבודה והעניק להם "סמכות ייחודית לדון בתובענות בין עובד למעביד שעילתן ביחסי עובד ומעביד". התונים לבית-המשפט הגבוה לצדק בעניינים שעילתם יחסי עובד ומעביד כאשר המדינה היא המעביד, הוסיפו וניסקו את פנייתם זו בכך שבית-הדין לעבודה לא יוכל להושיט להם את הסעד של צו-מניעה נגד המדינה. בכל המקרים הללו לא נקט בית-המשפט העליון עמדה בשאלה, אם אכן נאסר על בית-הדין לעבודה לתת צו כזה נגד המדינה.

לאחרונה התעוררה השאלה בפני בית – הדין הארצי לעבודה (5-2/69, הסתדרות המהנדסים ליד מועצת פועלי חיפה נ. נציבות שירות המדינה), אשר החליט, ברוב דעות, כי הוראת סעיף 5 לחוק הנ"ל, השוללת מבית-משפט "רגיל" את הסמכות ליתן צו מניעה נגד המדינה, אינה חלה על בית-הדין לעבודה. בהחלטה זו סמך הרוב את יתדותיו בהוראת סעיף 42 לחוק בית-הדין לעבודה, הקובעת כי "לעניין חוק זה דין המדינה כדין כל מעביד אחר", והוסיף כי היה מהסס להגיע למסקנה זו אילמלא נכח לדעה, כי "אין להניח שהמדינה כמעביד תתבע לעצמה מעמד מיוחד לגבי עובדיה שלא ליזום קיום יחסי עבודה תקינים וקידום יישוב חילוקי דעות, אלא להסיננות פרוצדורלית שאינה נתונה למעביד אחר".

לשכת שר המשפטים

ירושלים, י' אדר תשל"א
7 מארס 1971

45421

משרד ראש הממשלה
נתקבל ירושלים
10.III.1971
210 (15)

אל: מר א. מזרחי -
סגן מנהל לשכה ראש הממשלה.

הנדון: האגודה הלאומית-הישראלית שליד הועדה הבינלאומית של היוריסטים.

לאלי שלום רב,

היועץ המשפטי לממשלה, מר מאיר שמגר, שוחח בנדון עם שר המשפטים והוחלט כי היועץ המשפטי יכין תשובה לשופט ח. כהן על דעת כל הנמענים במכתב (ראש הממשלה, שר הבטחון, שר המשטרה ושר המשפטים) וכבר החל במגעים בענין זה.

בינתיים בקשנו מהנמענים האחרים להמנע מתשובה עד להיאום כאמור.

ב ב ר כ ה,

עוזי סיון
מנהל לשכת השר

העתק: היועץ המשפטי לממשלה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ירושלים, כ' בשבטתשל"א
15 בפברואר 1971
210(15)

אל: מנהל לשכת שר המשפטים

מאת: סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

עוזי היקר,

ודאי קיבלתם גם אתם התזכירה של האגודה הלאומית-הישראלית שליד הועדה הבינלאומית של היוריסטים מתאריך 21.1.71 בחתימת השופט העליון כהן ובענין אי הפעלת אמנת ג'נבה בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה (אוגוסט-49) ע"י שלטונות ישראל בשטחים המוחזקים

אנא הודיעני מה עלינו לעשות בנוסף לאישור סתמי של קבלת התזכיר

בברכה

אלי מזרחי

[illegible](21) orig

האגודה הלאומית הישראלית שליד
INTERNATIONAL COMMISSION OF JURISTS

ירושלים, כ"ר טבת תשל"א
21 ינואר 1971

210(15)

משרד ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
15. II. 1971

לכבוד
ראש הממשלה
שר הבטחון
שר המשטרה
שר המשפטים.

הועדה הבינלאומית של אנשי משפט הוא ארגון לא-פוליטי ובלתי-תלוי של שופטים, עורכי-דין ומורי המשפט מכל המדינות הלא-קומוניסטיות, ותפקידו הוא לעודד ולחזק את שלטון החוק בעולם. חברי הארגון הזה מאוחדים באמונתם שאין זולת שלטון החוק ערובה לשמירה על כבוד האדם והתרבות האנושית, והם גורסים כי אין סיכוי סביר להשלטת החוק בזירה הבינלאומית כל עוד לא נכון שלטון החוק בכל מדינה ומדינה כפני עצמה. לפיכך רואה הארגון כאחת המשימות החשובות המוטלות עליו, להתריע על הפרות של שלטון החוק ולהוקיע את המדינה אשר בה ארעו; הוא עושה זאת בכתב-עת אשר הוא מוציא לאור, והוא אף מביא תעצומותיו, בתורת ארגון לא-ממשלתי בעל מעמד מייעץ, לפני האומות המאוחדות ורשויותיה הפונקציונליות. פעולות הארגון מרוכזות במזכירות הועדה שמושבה בג'נבה, ואליה מסונפות אגודות לאומיות במדינות השונות; ואלה מצוות, כל אחת במדינתה שלה, לעמוד על משמרת שלטון החוק.

האגודה הלאומית הישראלית שליד ועדה זו, שנוסדה בשנת 1959, מתגאה ומתפארת בכך שפעילותה עד כה יכלה להצטמצם כהזמנות של פרסום עיון אחד שנתפרסם בכתב-העת של הועדה, כבראה כהשראתם של אויבי ישראל, ובמתן חוות דעות לעניין הצעות חקיקה שהיו לפני הכנסת. ואולם בשנה האחרונה הלכו ורבו הפניות אל האגודה מצד חבריה, ובמיוחד מצד עורכי-דין שרכשו נסיון מעשי במגעם המקצועי עם שלטונות הצבא ורשויות בתי הסוהר בשטחים המוחזקים, שבאו להניע את האגודה למחות על כך כי אמנת ג'נבה בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה, מיום 12 באבגוסט 1949, אינה מופעלת על-ידי שלטונות ישראל בשטחים המוחזקים. אמנה זו נחתמה ואושררה בידי ממשלת ישראל, ונוסחה נתפרסם ברשומות (כתבי אמנה א' בעמוד 559); והוראותיה הנן בגדר התחייבויות אשר הממשלה קבלתן על עצמה בשם מדינת ישראל, ואין צריך לומר שכל זרועות המדינה חייבות לקיימן. אם חלות ההתחייבויות הללו בשעת מלחמה ממש, על אחת כמה וכמה חלות הן בשעה שלאחר המלחמה; וחוששים אנו שיש באי-החלת האמנה על השטחים המוחזקים ובאי-קיום הוראותיה

-

משום הפרה מצד הממשלה של התחייבויותיה הבינלאומיות ועל כן גם של שלטון החוק במדינה.

האגודה החליטה להביא את הדברים שהובאו לידיעתה, לפני השרים הנוגעים בהם ולתשומת לב הממשלה. אם דברים אלה או מקצתם טרם היו ידועים להם, מניחה האגודה ומבקשת שיעשו את הדרוש כדי לברר ולהיודע מה אמת יש בהם; בין כה וכה מביעה האגודה את אימונה המלא כי הממשלה תכלכל צעדיה תוך שמירה קפדנית על כללי שלטון החוק ועל התחייבויותיה הבינלאומיות. ממריצה אותנו לנקיטת צעד זה (ולא שום צעד אחר), לא פחות מאשר דאגתנו לשלטון החוק, אמונתנו הכנה שאם תעשה הממשלה להחלת האמנה על השטחים המוחזקים ולקיום הוראותיה, תרים קרנה של ישראל בעולם כמתוקנת שבמדינות.

ואלה הוראות האמנה והפרותיהן:

1. לפי סעיף 78 לאמנה, יש להתקין תקנון קבוע שעל-פיו ניתן לצוות על מעצרים. תקנון זה חייב להקנות זכות ערעור על צו המעצר, והערעור צריך להתברר "תוך השהיה קצרה ככל האפשר". יש להקים גוף מוסמך שיבדוק אחת לששה חדשים אם הצו עודנו דרוש "מטעמי בטחון הכרחיים".

הצוים בדבר הוראות בטחון שנעשו ליהודה ושומרון ולעזה ולצפון סיני, מסמיכים מפקד צבאי לצוות על מעצר, על דרך הסתם, ולא נדרש שהמפקד יהא משוכנע תחילה שהמעצר דרוש מטעמי בטחון הכרחיים (ואם כי מובן הדבר מאליו, מוטב לפרש: השוה תקנה 108 לתקנות ההגנה (שעת-חירום), 1945).

ועדת הערעורים שהוקמה על-פי הצוים ההם אינה למעשה אלא ועדה מייעצת בלבד, וכל "זכות ערעור" כמשמעותה באמנה אינה מוקנית לעציר. על מנת שזכות הערעור תהא מהותית, יש להודיע לעציר את העילה למעצרו; מקום וטעמי בטחון מחייבים לשמור עילה זו בסוד לפני העציר, מן הראוי הוא שתהא לו זכות ערעור על טעמי הסודיות.

במקום שועדת הערעורים מבררת את הערעור מיד או סמוך למתן צו המעצר, עוברים לעתים חדשים רבים עד אשר מובא העציר לפני הועדה. יש להקים ועדות ערעורים במספר מספיק שכל ערעור יוכל להשמע "תוך השהיה קצרה".

הגוף המיוחד הבודק אחת לששה חדשים אם הצורך במעצר עודנו קיים, פועל - אם בכלל - בצנעת יתר, ולא ניתנת לעציר או לעורך-דינו הזדמנות להביע דעתו שצורך זה אינו קיים עוד.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

אם כי אין האמנה קובעת מפורשות שהחיקוקים אשר על-פיהם ניתנים צוי המעצר צריכים לקבוע תקופה מירבית מותרת למעצרים אלה, יש מחברי האגודה הגורסים שהסמכה בלתי-מוגבלת להוציא צוי מעצר איננ עולה בקנה אחד לא עם רוח האמנה ולא עם כללי שלטון החוק השוררים בישראל; ולדעתם יש לקבוע בחיקוקים הנדונים תקופת מעצר מכסימלית, ולו גם תוך כדי מתן רשות להאריכה מדי פעם במקרים מיוחדים.

2. לפי סעיף 84 לאמנה, אסור להחזיק עצירים מינהליים בכלא אשר בו כלואים אסירים פליליים או אחרים שאינם שבויי מלחמה.

בהחזקת העצירים בבתי סוהר רגילים יש משום הפרת הוראה זו.

3. לפי סעיף 85 לאמנה, יש להבטיח לעצירים תנאי המעצר המפורטים שם.

ברוב בתי הסוהר שלנו אין תנאי המעצר מגיעים לכדי המינימום הקבוע באמנה.

4. לפי סעיף 87 לאמנה, צריך שיהא במקומות מעצר קנטינה או הסדר דומה לאפשר לעצירים קניות במחירי השוק של מצרכי מזון ומצרכי יום יום, לרבות סבון וטבק, וככל הדרוש להקל על חייהם.

לא זו בלבד שסידורים כאלה אינם קיימים עבור עצירים, אלא ההגבלות המופעלות בנדון על אסירים שפוטים מופעלות גם לגביהם: הסיגריות שמותר להם לעשן, למשל, מוגבלות הן בטיב והן במידה, והקנטינות הקיימות במקומות המעצר אינן פתוחות לפניהם.

5. לפי סעיף 89 לאמנה, מותר להם לעצירים להכין להם מזון משלהם בנוסף למזון אשר השלטונות מספקים להם.

אין מתירים אצלנו לעצירים לקבל מזון מן החוץ.

6. לפי סעיף 90 לאמנה, זכאי עציר לביגוד משלו.

נשמער תלונות על אשר לא התירו לקרובי עצירים לספק להם צרכי ביגוד.

7. לפי סעיף 94 לאמנה, יש לספק לעצירים חומר לימוד וקריאה ולאפשר להם פעילות ספורט בשטחים פתוחים.

נשמעו תלונות על אשר סרבו להתיר כניסת חומר לימוד וקריאה למקומות מעצר. כן יש מקומות מעצר אשר בהם אינה ניתנת אפשרות לעצירים לעסוק בספורט בשטח פתוח.

[illegible]

5. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

8. לפי סעיף 97 לאמנה, מותר לו לעציר להחזיק סכום כסף משלו ברשותו במקום מעצרו.

אין מתירים זאת לעצירים אצלנו.

9. לפי סעיף 98 לאמנה, יש לספק לעצירים דמי כיס קבועים לשם קניות בקנטינה וכדומה, כאמור לעיל.

לא זו בלבד שאין אנו נותנים לעצירים דמי כיס, אלא אף אין אנו מתירים להם קניות כאמור בכספם שלהם.

10. לפי הסעיפים 106-107 לאמנה, רשאי העציר להודיע למשפחתו על מקום מעצרו ולכתוב ולקבל מכתבים.

נתקבלו תלונות על מקרים אשר בהם נאסר על קרובי העציר לקיים קשר מכתבים עמו ועליו לקיים קשר זה עמהם.

11. לפי סעיף 108 לאמנה, זכאי העציר לקבל חבילות מזון וביגוד וספרים וכדומה.

זכות זו הוגבלה במידה רבה, ולמצרכים מסויימים בלבד.

12. לפי סעיף 116 לאמנה, זכאי עציר לקבל ביקורים, ביחוד של קרובים, לעתים תדירות ככל האפשר.

יש עצירים שנשללה מהם זכות זו, יש שהוגבלה להם זכות זו אך למבקרים מסויימים בלבד, ויש שמתירים להם ביקורים אך לעתים נדירות.

רוב הסטיות הללו מהוראות האמנה, אם לא כולן, נובעות משימוש נציב בתי הסוהר בסמכותו החוקית לקבוע תנאי מעצר לעצירים מינהליים. מבחינת הניהול היעיל של בתי הסוהר יתכן וסביר הוא שיהא דין אחד לכל האוכלוסיה כולה, אסירים שפוטים ועצירים מינהליים גם יחד. אבל עצם כליאת העצירים בבתי הסוהר הרגילים נוגדת כאמור את האמנה; וקביעת תנאי המעצר בתוקף סמכותו החוקית-פנימית אך בניגוד להוראות האמנה, מכשיל נציב בתי הסוהר בלי משים את המדינה בעוון הפרת האמנה. והוא הדין להוראות ולצווים שניתנו בתוקף סמכותם החוקית-פנימית על-ידי רשויות צבא הגנה לישראל, אם לענין תנאי המעצר ואם לענין צוי המעצר והערעורים עליהם.

עד כאן ענין האמנה.

8. [illegible]

[illegible]

9. [illegible]

[illegible]

10. [illegible]

[illegible]

11. [illegible]

[illegible]

12. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

האגודה קבלה פניות רבות מחבריה גם לענין הגירושים מן השטחים המוחזקים. בו בזמן שבגירושים מן הארץ המבוצעים מכוח הסמכות הנתונה בידי שלטונות הבטחון על-פי תקנה 112 לתקנות ההגנה (שעת-חירום), 1945, יש למגורש זכות הפנייה לועדה המייעצת בטרם יגורש, אין זכות זו או כדומה לזו נתונה למגורשים מן השטחים המוחזקים. כנראה רבו המקרים אשר בהם בוצעו צוי גירוש מיד עם הנתנם וללא מתן הודעה למשפחת המגורש.

בוטלים אנו רשות לעצמנו להציע כי לא יבוצעו גירושים מן השטחים המוחזקים אלא בהסכמת המגורש או לאחר שהיתה שהות בידי ועדה מייעצת או ועדת ערעורים להזקק לבקשת המגורש ולעיין בצו הגירוש; וכי תנתן, ולו מטעמים אנושיים בלבד, הודעה על מתן צו הגירוש למשפחת המגורש לפני ביצוע הצו, אם טעמי בטחון מכריעים אינם מחייבים אחרת.

מוגש בהכנעה מטעם האגודה הלאומית הישראלית שליד הועדה הבינלאומית של אנשי משפט.

חיים כהן,
שופט בית המשפט העליון,
יושב-ראש האגודה.

מדינת ישראל
משרד המשפטים

משרד ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
12. III. 1971
210-15

ירושלים, ז' אדר תשל"א
3 במרס 1971

1/4/151/2

אל: גב' ג. מאיר
ראש הממשלה,

הנדון: ענשים על עבירות תנועה

בעת הדיון סביב ה ע בר י י נ ו ת , הוזכרה גם העליה בעבירות תנועה לסוגיהן.
מעניין לכן לסקור את התוצאות העונשיות בתחום זה:

1. עבירות תנועה א י נ ן כרוכות בתאונה (למעט ברירות קנס)

	1969	1970
חיובים בדין	69,908	67,993
מאסר בפועל	7	3
מאסר על-תנאי	83	107
שלילת רשיון בפועל	1027	1016
שלילת רשיון על תנאי	1021	2021
ק נ ס	69,848	67,919

2. עבירות הכרוכות בתאונה (ע ם נפגעים)

	1969	1970
חיובים בדין	6567	7281
מאסר בפועל	223	230
מאסר על-תנאי	356	383
שלילת רשיון בפועל	651	1027
שלילת רשיון על-תנאי	2050	1234
ק נ ס	6634	7329

ב-1486 משפטים בקשר לתאונות בהן נגרם נזק לרכוש בלבד - נגזר עונש מאסר בפועל -
במקרה א ח ד ובארבעה תיקים נגזר מאסר על תנאי.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר

היועץ המשפטי לממשלה

מדינת ישראל

משרד המשפטים

ירושלים, כ"ט בשבט תשל"א
24 בפברואר 1971

15/12/1-2

ראש הממשלה

מזכירת ראש הממשלה,

הנדון: דף בעניני חוק מס. 13
שיפוט בעניני התרת נישואין -
סמכות בית הדין הרבני

לוטה הנני מתכבד להעביר לידך תמצית החלטה שניתנה לאחרונה על-ידי נשיא בית המשפט העליון בענין הפעלת חוק שיפוט בעניני התרת נישואין (מקרים מיוחדים), תשכ"ט-1969.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מ ד י נ ת   י ש ר א ל

לשכת היועץ המשפטי לממשלה
תמצית פסקי-דין
מס' 13

ירושלים, כ"ח שבט תשל"א
23 בפבר' 1971

שיפוט בענייני התרת נישואין –
סמכות בית הדין הרבני

1. חוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים), תשכ"ט-1969 קובע את הדרכים להתרת הנישואין של זוגות שהם בני דתות שונות.
הסמכות להתיר את הנישואין מסורה לפי החוק בידי בית משפט מחוזי או בידי בית-דין דתי, הכל בהתאם לקביעתו של נשיא בית המשפט העליון.

2. כאשר אחד מבני הזוג הוא יהודי, מוסלמי, דרוזי או בן אחת הדתות הנוצריות המקיימות בישראל בית-דין דתי – חייב נשיא בית המשפט העליון לקבל מבית הדין הדתי חוות דעת בשאלה אם בנסיבות, עשוי בית הדין הדתי לערוך או לפסוק גירושין, לבטל את הנישואין או להכריזם כבטלים.
נשיא בית המשפט העליון איננו קשור בהחלטתו לאמור בחוות הדעת; לאחר שעיין בה רשאי הוא להכריע, לפי שיקול דעתו, אם להפנות את העניין לבית דין דתי או לבית משפט מחוזי.

3. לפי חוק זה הוגשה לנשיא בית-המשפט העליון לאחרונה בקשה להתרת נישואין (בה"נ 13/70) של בני-זוג שנישאו בניו-יורק אשר ביקשו, בהסכמה, להתיר את נישואיהם. בבקשה צויין, כי הבעל הוא יהודי ואזרח ארצות הברית, כי האשה היא בת להורים נוצרים-פרוטסטנטים (והוטבלה בכנסיה נוצרית-פרוטסטנטית) שמעולם לא נתגיירה, וכי עובדות אלה היו ידועות לרב הרפורמי שהשיא את השניים. לאחר עיון בבקשה החליט הנשיא, כי נתמלאו לכאורה התנאים המאפשרים לו לקבוע את בית-המשפט או את בית-הדין שידון בעניין, פרט לתנאי אחד: בהיותו של הבעל יהודי – על הנשיא היה לקבל, לפי לשון החוק הנ"ל, לפני החלטתו, חוות דעת מבית-הדין הרבני. על כן נתבקש בית-הדין הרבני לתת חוות דעתו.

4. בית הדין הרבני הגדול ציין בהחלטתו, שניתנה בעקבות הבקשה לחוות דעת, כי עליו לשמוע תחילה את הצדדים המבקשים להתגרש ומאחר והצדדים הללו לא הופיעו בפניו, אין בית הדין יכול לתת את חוות הדעת הנדרשת. לבית הדין הרבני אמנם הוגשו תצהירים והיועץ המשפטי לממשלה פרש בפניהו את הנסיבות העובדתיות לגביהן מתבקשת חוות הדעת אולם מאחר ותעודת הנישואין יש בה כדי לעורר ספקות אם היה גיור אם לא ואם היו קידושין אם לאו, מעון הדבר, לדעת בית הדין הרבני, ברור לפי כללי ההלכה וכל עוד לא נעשה הבירור, אין בית הדין יכול לתת חוות דעת.

2/..

[illegible]

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. בפני נשיא בית המשפט העליון עמדה השאלה האם לאור נוסח ההחלטה הנ"ל יש חוות דעת לפי דרישת החוק המאפשרת לו מתן החלטה לאיזו ערכאה להפנות את הטפול במשפט הגירושין.

6. היועץ המשפטי לממשלה טען בפני נשיא בית-המשפט העליון, כי יש לראות גם בהחלטה הנ"ל משום חוות דעת לצורך החוק הנ"ל. חוות דעת לענין זה אינה חייבת ללבוש דוקא צורה של תשובה החלטית וחד משמעית. המחוקק רצה לאפשר לבית-הדין הדתי להביע דעתו לפני מתן ההחלטה ע"י נשיא בית-המשפט העליון ומשניתנה לו אפשרות זו ע"י הצגת העובדות בפניו, הרי קוימה החובה העולה מנוסח החוק; אין להביא למצב בו ת ע כ ב חוות דעת שאינה חד משמעית או דרישה לחקירה נוספת, שאיננה בגדר סמכויותיו של בית-הדין, את הליכי הגירושין.

7. בהחלטתו מיום כ"ג בשבט תשל"א (18.2.71) קיבל נשיא בית-המשפט העליון את טענת היועץ המשפטי לממשלה וקבע, כי יש לראות בהחלטת בית הדין "משום חוות דעת, אשר די בה לאפשר לי להשתמש בסמכותי לקבוע את השיפוט בענין התרת נשואיהם של המבקשים".
מהחלטה זו עולה, כי נשיא בית-המשפט העליון אמנם חייב לבקש חוות דעת בית-הדין הרבני לפני מתן החלטתו, אם להעביר את המשפט לבית-המשפט המחוזי או לבית-הדין הרבני, אך גם הבעת תשובה בלתי החלטית של בית-הדין הרבני היא בגדר חוות דעת המאפשרת לנשיא בית-המשפט העליון להחליט אם להעביר את המשפט לבית-משפט מחוזי או לבית-דין רבני.

*   *

*

[illegible]

[illegible]

[illegible] 2-2

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מדינת ישראל
משרד המשפטים

ירושלים, כ"ט בשבט תשל"א
24 בפברואר 1971

15/12/1-2

(צו)סוף

מנכ"ל משרד ראש הממשלה

הנדון: דף בעניני חוק מס. 13
שיפוט בעניני התרת נישואין -
סמכות בית הדין הרבני

לוטה הנני מתכבד להעביר לידך תמצית החלטה שניתנה לאחרונה על-ידי נשיא בית המשפט העליון בענין הפעלת חוק שיפוט בעניני התרת נישואין (מקרים מיוחדים), תשכ"ט-1969.

ב ב ר כ ה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מ ד י נ ת   י ש ר א ל

לשכת היועץ המשפטי לממשלה
תמצית פסקי-דין
מס' 13

ירושלים, כ"ח שבט תשל"א
23 בפבר' 1971

שיפוט בענייני התרת נישואין –
סמכות בית הדין הרבני

1. חוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים), תשכ"ט-1969 קובע את הדרכים להתרת הנישואין של זוגות שהם בני דתות שונות.
הסמכות להתיר את הנישואין מסורה לפי החוק בידי בית משפט מחוזי או בידי בית-דין דתי, הכל בהתאם לקביעתו של נשיא בית המשפט העליון.

2. כאשר אחד מבני הזוג הוא יהודי, מוסלמי, דרוזי או בן אחת הדתות הנוצריות המקיימות בישראל בית-דין דתי – חייב נשיא בית המשפט העליון לקבל מבית הדין הדתי חוות דעת בשאלה אם בנסיבות, עשוי בית הדין הדתי לערוך או לפסוק גירושין, לבטל את הנישואין או להכריזם כבטלים.
נשיא בית המשפט העליון איננו קשור בהחלטתו לאמור בחוות הדעת; לאחר שעיין בה רשאי הוא להכריע, לפי שיקול דעתו, אם להפנות את העניין לבית דין דתי או לבית משפט מחוזי.

3. לפי חוק זה הוגשה לנשיא בית-המשפט העליון לאחרונה בקשה להתרת נישואין (בה"נ 13/70) של בני-זוג שנישאו בניו-יורק אשר ביקשו, בהסכמה, להתיר את נישואיהם. בבקשה צויין, כי הבעל הוא יהודי ואזרח ארצות הברית, כי האשה היא בת להורים נוצרים-פרוטסטנטים (והוטבלה בכנסיה נוצרית-פרוטסטנטית) שמעולם לא נתגיירה, וכי עובדות אלה היו ידועות לרב הרפורמי שהשיא את השניים. לאחר עיון בבקשה החליט הנשיא, כי נתמלאו לכאורה התנאים המאפשרים לו לקבוע את בית-המשפט או את בית-הדין שידון בעניין, פרט לתנאי אחד: בהיותו של הבעל יהודי – על הנשיא היה לקבל, לפי לשון החוק הנ"ל, לפני החלטתו, חוות דעת מבית-הדין הרבני. על כן נתבקש בית-הדין הרבני לתת חוות דעתו.

4. בית הדין הרבני הגדול ציין בהחלטתו, שניתנה בעקבות הבקשה לחוות דעה, כי עליו לשמוע תחילה את הצדדים המבקשים להתגרש ומאחר והצדדים הללו לא הופיעו בפניו, אין בית הדין יכול לתת את חוות הדעת הנדרשת. לבית הדין הרבני אמנם הוגשו תצהירים והיועץ המשפטי לממשלה פרש בפניהם את הנסיבות העובדתיות לגביהן מתבקשת חוות הדעת אולם מאחר ותעודת הנישואין יש בה כדי לעורר ספקות אם היה גיור אם לא ואם היו קידושין אם לאו, טעון הדבר, לדעת בית הדין הרבני, ברור לפי כללי ההלכה וכל עוד לא נעשה הברור, אין בית הדין יכול לתת חוות דעת.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

5. בפני נשיא בית המשפט העליון עמדה השאלה האם לאור נוסח ההחלטה הנ"ל יש חוות דעת לפי דרישת החוק המאפשרת לו מתן החלטה לאיזה ערכאה להפנות את הטפול במשפט הגירושין.

6. היועץ המשפטי לממשלה טען בפני נשיא בית-המשפט העליון, כי יש לראות גם בהחלטה הנ"ל משום חוות דעת לצורך החוק הנ"ל. חוות דעת לענין זה איננה חייבת ללבוש דוקא צורה של תשובה החלטית וחד משמעית. המחוקק רצה לאפשר לבית-הדין הדתי להביע דעתו לפני מתן ההחלטה ע"י נשיא בית-המשפט העליון ומשניתנה לו אפשרות זו ע"י הצגת העובדות בפניו, הרי קוימה החובה העולה מנוסח החוק; אין להביא למצב בו ת ע כ ב חוות דעת שאינה חד משמעית או דרישה לחקירה נוספת, שאיננה בגדר סמכויותיו של בית-הדין, את הליכי הגירושין.

7. בהחלטתו מיום כ"ב בשבט תשל"א (18.2.71) קיבל נשיא בית-המשפט העליון את טענת היועץ המשפטי לממשלה וקבע, כי יש לראות בהחלטת בית הדין "משום חוות דעת, אשר די בה לאפשר לי להשתמש בסמכותי לקבוע את השיפוט בענין התרת נשואיהם של המבקשים".
מהחלטה זו עולה, כי נשיא בית-המשפט העליון אמנם חייב לבקש חוות דעת בית-הדין הרבני לפני מתן החלטתו, אם להעביר את המשפט לבית-המשפט המחוזי או לבית-הדין הרבני, אך גם הבעת תשובה בלתי החלטית של בית-הדין הרבני היא בגדר חוות דעה המאפשרת לנשיא בית-המשפט העליון להחליט אם להעביר את המשפט לבית-משפט מחוזי או לבית-דין רבני.

* *

*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

210-15

ירושלים, כט' בשבט תשל"א
24 בפברואר 1971

לכבוד
מר מ. הולנדר
שדרות רוטשילד 77
<u>תל - אביב.</u>

מר הולנדר הנכבד,

נתבקשתי ע"י ראש הממשלה לאשר בתודה קבלת מכתבך אליה מיום 16.12.70.

אנו מצטערים על כי תשובתנו אליך נתאחרה, אולם, מאחר ושר המשפטים, אליו העבירה ראש הממשלה את מכתבך עשה זמן רב בחו"ל, נתאחרה גם קבלת הערותיו למכתבך, עם שובו קיבלנו הערותיו והנני להעבירן אליך כלשונן :-

1. "שמחתי להיוכח בהערכתו החיובית של מר הולנדר לשופטי המדינה ובהכרתו שאין בתי המשפט נופלים חלילה בערכם מבתי המשפטים של המדינות הנאורות ביותר בעולם. אמנם הערכתו והכרתו הן נחלת הרבים, אולם, אין בכך משום הפחתת ערך הדברים.

2. אשר לשאלות שעורר מר הולנדר, הריני לומר כדלקמן:

(א) אינני חושב כי יש מקום להקמת ועדה, כמוצע על-ידי מר הולנדר, אשר תגדיר מחדש סמכויותיו של בית המשפט העליון. סמכויותיו של בית - המשפט העליון מוגדרות יפה בחוק בית המשפט תשי"ז-1957, חוק אשר למעשה חזר והגדיר את סמכויות בית המשפט העליון כפי שנקבעו בתקופת המנדט, בדבר המלך במועצתו, 1922. בסמכויות בית המשפט העליון לא חלו אלא שינויים קלים במשך חמישים שנה. נכון שפה ושם היו הריגות וחריקות כבכל מעשה ידי בני-אדם, אולם בעית סמכויות של בית המשפט העליון לא גרמה לדאגה יתרה.

(ב) כידוע שמורים לבית המשפט העליון שני תפקידים: האחד, לשמש כבית-משפט לערעורים על פסקי דין והחלטות של בתי המשפט המחוזיים בענינים אזרחיים ופליליים, והשני, לשמש כבית משפט גבוה לצדק (בג"צ, בשפה המדוברת), תפקיד בעל חשיבות קונסטיטוציונית מכרעת. בתפקיד זה שוקד בית המשפט העליון על כך כי:-

(1) לא יהיו מעצרים או מאסרים שלא כדין (הבאס קורפוס);

(2) הרשות המבצעת תעשה את המוטל עליה מבחינה מנהלית ותמנע מלעשות בשטח זה את אשר אין לעשות;

(3) בתי-הדין למוגיהם ובעלי סמכות משפטית או כעין-משפטית יעסקו כחוק במה שנמסר לסמכותם ולא יחרגו ממנה;

(4) בתי הדין הדתיים יעסקו כחוק במה שנמסר לסמכותם ולא יחרגו ממנה.

2/.

(ג) בית המשפט העליון הבחין יפה בין מידת השגחתו על בתי הדין הדתיים לבין מידת השגחתו על כל בתי הדין האחרים. בו בזמן שלגבי בתי הדין האחרים מוסמך בית-המשפט העליון להעביר תחת שבט בקורתו גם את גבולות סמכותם וגם את הפירוש שנותן בית דין כזה לכל חוק, הרי לגבי בית דין דתי אין בית המשפט העליון מוסמך לבקר את הפירוש שנותן בית הדין לכל דין דתי, ולמעשה מצטמצמת השגחתו לשתי נקודות אלה:- שקידה שבית הדין הדתי יעמוד בתחום סמכותו ושהחלטותיו לא תתנגשנה בכללים אלמנטריים של סדר ציבורי כמו כללי הצדק הטבעי.

בעצם, סמכות ההתערבות של בית המשפט העליון בעבודת בתי המשפט הדתיים נקבעה עוד בימי המנדט, למרות שקידתו האדוקה של המושל המנדטורי שלא לפגוע בבתי-הדין האלה. לדוגמא: היחסים בין איש לאשתו במשפחה קתולית היו אז - ועודם כיום- בסמכותו האכסקלוזיבית של בית הדין הדתי הלטיני, והנה כאשר פסק אותו בית דין להחזיר לבעלה, על-ידי המשטרה, את אשתו שמרדה בו ומשרד ההוצאה לפועל עמד לבצע את פסק הדין, פסק בית המשפט העליון שאין לעשות כן. בית המשפט העליון המנדטורי נאחז בנימוקים פורמליים קלושים למדי כדי לצאת מן המצוקה. אין ספק שגם בית המשפט העליון שלנו לא היה מרשה למסירת אשה לבעלה בחפץ, אלא שלא היה מחפש אחרי נימוקים פורמליים ומן הסתם היה אומר את הדברים במפורש, כדרכו.

(ד) אין הדברים מוגדרים בחוק בחודה של סעיף ופה ושם יש טשטוש מה בין הגבולות, אם למעשה ואם כמדומה. מסתבר גם במקרה זה, שכאשר הגבולות אינם מוכרים ומוסכמים, אין הם גם בטוחים כל כך. הנה כי כן, כאשר קורה ובית המשפט העליון רואה עצמו נאלץ להתערב רוגזים בתי דין הדתיים והנוהים אחריהם, וככל שהגבול מטושטש יותר גדול הרוגז יותר.

(ה) אני יודע מהן תביעותיהם של חוגים בארץ - אם כי לא של כולם ואף לא של רובם - לגבי מצב ענינים זה. לא אדבר על אלה שהיו מבקשים שבתי הדין הדתיים ישגיחו על בתי הדין החילוניים, אלא על התובעים שיתקיימו אלה בצד אלה, במקביל, מבלי שמלכות אחת תגע בחברתה. בעצם אין מר הולנדר תובע זאת, ומכן הצעתו שתקום מן ועדה שתחפש פתרון.

(ו) אינני חושב שיתכן להגביל יותר את סמכותו של בית המשפט העליון, אם רוצים לשמור על שלימותו של המנהל המשפטי במדינה. אם בית דין כלשהו יש לו סמכות מוגדרת מן ההכרח הוא שימצא בר-סמכא שיוכל להעיר לאותו בית-דין במקרה של חריגה מה-סמכות. הוא הדבר לגבי השמירה שכל המוסדות במדינה ישמרו על כללי הצדק הטבעי. קשה להעלות על הדעת שבמקרה כמו זה של האשה שרצו להחזירה לבעלה בכח המשטרה לא יוכל בית המשפט העליון לומר: הרף.

(ז) המדובר איננו בבית דין דתי אחד, בבית הדין הרבני בלבד. קיימים בתי-דין מרובים ואף בתי הדין הדתיים אינם מועטים; קיימים בתי הדין הרבניים השרעיים, הדרוזיים, היונים-אורתודוקסים, הקתוליים למיניהם ואחרים. אין בית המשפט העליון מתערב בשיפוטם, אלא מוגבל בהשגחה כאמור.

3. טעות היא לחשוב שלגבי החוקה של המדינה אנו עומדים במקום שעמדנו עם הקמת המדינה. כל הכבוד לאלה שרצו ללכת בדרכי האנגלים בעניני חוקה. בינתיים התקדמנו בכוון קביעת חוקה. כבר בכנסת הראשונה הוחלט לכתוב חוקה פרקים פרקים שיאוחדו לחוקה אחת. מספר פרקים נתקבלו על-ידי הכנסת מזמן. בקווי היסוד של הממשלה הנוכחית נאמר:-

"הממשלה תפעל להקיקת חוקה למדינה בתקופת כהונתה של הכנסת השביעית. החוקה תושתת על חוקי היסוד הקיימים ועל חוקי היסוד שיתקבלו על-ידי הכנסת השביעית - לרבות חוק הרשות השופטת וחוק זכויות האדם והאזרח."

הנה כי כן אנו מתקרבים להשלמת החוקה, אשר תקבע בהכרה את התחומים בין הרשויות: המחוקקת, המבצעת והשופטת. אינני מעלה על הדעת הגבלה של הרשות השופטת - להיפך, עצם קיומה של חוקה מרחיבה את חוג פעולתה של אותה רשות.

4. בהמולת התעמולה של שונאי ישראל נגד המדינה, אתה שומע דבורים כאילו מדינת ישראל היא מדינה תיאוקרטית יהודית, מדינה בעלת צביון דתי יהודי והרבה דיבורים דומים. אין שחר לכל הדיבורים האלה. בחוקותיהן של המדינות הערביות מצויות הקביעת שהאיסלם היא דת המדינה ושמשטרן הוא ברוח האיסלם. אין דבר כזה במדינת ישראל. אין דת רשמית למדינה. המדינה מספקת את הצרכים הדתיים של בני כל הדתות שבמדינה: היהודית, המוסלמית, הדרוזית והנוצריות לעדותיהן. כמו כן מכירה המדינה בסמכותיהם של בתי הדין הדתיים לטפל בענינים מסויימים של הסטטוס האישי. אין הדבר מיוחד לבתי הדין הדתיים היהודיים בלבד. זה חל גם על בתי הדין השרעיים, בתי הדין הדתיים של הדרוזים ובתי הדין של העדות הנוצריות המוכרות.

אינני חושב שישנה אקטואליות של ממש בדיבורים על הצורך בשינוי יסודי. פה ושם ישנן חריגות המחייבות טיפול. אינני מניח שמי שהוא יציא ברצינות לעלות על הדרך של הפליה כלשהי בין בני הדתות שבמדינה."

בכבוד רב,

אלי מזרחי
סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

ירושלים, כ"ח בשבט תשל"א
22 בפברואר 1971

910(15)

אל : מנהל לשכת שר המשפטים

מאת: סגן מנהל לשכת ראש הממשלה

רצ"ב העתק מברק של האזרח קיילה פלק מחולון - לטיפולכם.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי

לח/אב

צה
י מברקה יר 1
י דאר חולון

273

חו חו 5 5330179
חולון 71 22 1740

ראש הממשלה גב גולדה מאיר יחידות הקריה רח רופין בניין 3
ירושלים

תדונו בכנסת על התלטת צמרת תל-אביב חולון לחסל
את ביתי ואותי בודכים קרימינליות ביותר כגון תאונות
למינ.יהין מעשי חבלה על ידי סוחר
החשיש יעקובוביץ רמאות וזיוף ממשרדים ממשלתיים ועל
הכל קונספירציה בין עורכי הדין לעצור לי כל דרך לצדק
מבקשת למסור את הענין לשר המשפטים ולשלוח חוקר
מירושלים הענין מוסר לסגן ראש הממשלה שלחתי לו הוכחות
על הכל

קיילה כמו מלק

22 II 71 18:30
1845

מזרה 3
י מברקה יר 1
י דאר חולון

א

ירושלים, כז' שבט תשל"א
22 פברואר 1971

אל: מר א. הר-אבן - משרד החוץ

הנדון: <u>ארגון משפטנים מצ'כיה</u>

אני מצרף לכאן מכתב (מקור ותרגום) של אגוד המשפטנים הצ'כים, המזמר שיר הלל לישראל.

הצעתי ליועץ המשפטי לממשלה כי נשיב להם ונדגיש כי בתור אגודת משפטנים היה עליהם לדעת את הכלל המשפטי האלמנטרי המקובל על כל האומות, שאין מוציאים פסק-דין לפני ששומעים לפני-כן את שני הצדדים.

היועץ המשפטי לממשלה מסכים לרעיון ומבקש שאתאם אתך את התשובה. בינתיים, נראה לי כי אפשר להביא כראיה את התגובה של אגודת עורכי הדין ישראל - צרפת שביקרה בארץ והתרשמה מצויין. על הקבוצה נמנו מספר עורכי-דין ונושאי משרות כצרפת שלא מזרע ישראל.

בכבוד רב,

עוזי סירן
מנהל לשכת השר

מדינת ישראל
משרד המשפטים
ירושלים

בברכה
מאת
לשכת שר המשפטים

כפי שאת רואה, טרם
השבתי למרכז המשפטית
מצביה, ונעשה זאת בחודש
[illegible] משפט החוק.

[illegible]

לכבוד
גב' [illegible] קדר

22.2.71

התאריך 12.2.1971

מדינת ישראל

תיק מס' ______

אל: לשכת שר המשפטים

מאת: לוי קדר – לשכת רה"מ

הנדון: ארגון משפטני אמריקה

האם תרצו לענות למכתב הנ"ל?

בברכה,

לוי קדר

שר המשפטים

ירושלים, כא' שבט תשל"א
16 פברואר 1971

לשכת ראש הממשלה ירושלים
נתקבל
19. II. 1971
210-(15)

לכבוד
ראש הממשלה
הגב' גולדה מאיר
ירושלים

גברתי ראש הממשלה,

הריני להתייחס למכתבו של מר ה. הולנדר אליך מיום 16 בדצמבר 1970, שהועבר אלי על ידי מר שמחה דיניץ ביום 6 בינואר 1971.

2. אני מצטער אשר מכתבי זה נכתב באיחור כה רב. יצאתי את הארץ ביום 17 בינואר 1971 והייתי עמוס קצת למעלה מהרגיל בימים שקדמו לנסיעתי. ההכרח לא יגונה ותשובתך למר הולנדר תתאחר בגללי בשני חדשים.

3. שמחתי להיוכח בהערכתו החיובית של מר הולנדר לשופטי המדינה ובהכרתו שאין בתי המשפט נופלים חלילה בערכם מבתי המשפטים של המדינות הנמוכות ביותר בעולם. אמנם הערכתו והכרתו הן נחלת הרבים, אולם אין בכך משום הפחתת ערך הדברים.

4. אשר לשאלות שעורר מר הולנדר הריני לומר כדלקמן:

א. אינני חושב כי יש מקום להקמת ועדה, כמוצע על-ידי מר הולנדר, אשר תגדיר מחדש סמכויותיו של בית המשפט העליון. סמכויותיו של בית המשפט העליון מוגדרות יפה בחוק בית המשפט תשי"ז-1957, חוק אשר למעשה חזר והגדיר את סמכויות בית המשפט העליון כפי שנקבעו בתקופת המנדט, בדבר המלך במועצתו, 1922. בסמכויות בית המשפט העליון לא חלו אלא שינויים קלים במשך כחמישים שנה. נכון שפה ושם היו חריגות וחריקות כבכל מעשה ידי בני-אדם, אולם בעית סמכויות של בית המשפט העליון לא גרמה לדאגה יתרה.

ב. כידוע שמורים לבית המשפט העליון שני תפקידים: האחד, לשמש כבית משפט לערעורים על פסקי דין והחלטות של בתי המשפט המחוזיים בענינים אזרחיים ופליליים, והשני, לשמש כבית משפט גבוה לצדק (בג"צ, בשפה המדוברת), תפקיד בעל חשיבות קונסטיטוציונית מכרעת. בתפקיד זה שוקד בית המשפט העליון על כך כי: -

(1) לא יהיו מעצרים או מאסרים שלא כדין (הבאס קורפוס);

(2) הרשות המבצעת תעשה את המוטל עליה מבחינה מנהלית ותמנע מלעשות בשטח זה את אשר אין לעשותן;

2../.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible],

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]:

a. [illegible]

b. [illegible] –

(i) [illegible]

(ii) [illegible]

. . .

(3) בתי-הדין לסוגיהם ובעלי סמכות משפטית או כעין-משפטית יעסקו כחוק במה שנמסר לסמכותם ולא יחרגו ממנה;

(4) בתי-הדין הדתיים יעסקו כחוק במה שנמסר לסמכותם ולא יחרגו ממנה.

ג. בית המשפט העליון הבחין יפה בין מידת השגחתו על בתי הדין הדתיים לבין מידת השגחתו על כל בתי הדין האחרים. בו בזמן שלגבי בתי הדין האחרים מוסמך בית המשפט העליון להעביר תחת שבט בקורתו גם את גבולות סמכותם וגם את הפירוש שנותן בית דין כזה לכל חוק, הרי לגבי בית דין דתי אין בית המשפט העליון מוסמך לבקר את הפירוש שנותן בית הדין לכל דין דתי, ולמעשה מצטמצמת השגחתו לשתי נקודות אלה: שקידה שבית הדין הדתי יעמוד בתחום סמכותו ושהחלטותיו לא תתנגשנה בכללים אלמנטריים של סדר ציבורי כגון כללי הצדק הטבעי.
בעצם, סמכות ההתערבות של בית המשפט העליון בעבודת בתי המשפט הדתיים נקבעה עוד בימי המנדט, למרות שקידתו האדוקה של הממשל המנדטורי שלא לפגוע בבתי הדין האלה. לדוגמא: היחסים בין איש לאשתו במשפחה קתולית היו אז - והינם כיום - בסמכותו האכסקלוזיבית של בית הדין הדתי הלטיני, והנה כאשר פסק אותו בית דין להחזיר לבעלה, על-ידי המשטרה, את אשתו שפרדה בו ומשרד ההוצאה לפועל עמד לבצע את פסק הדין, פסק בית-המשפט העליון שאין לעשות כן. בית המשפט העליון המנדטורי נאחז בנימוקים פורמליים קלושים למדי כדי לצאת מן המבוכה. אין ספק שגם בית המשפט העליון שלנו לא היה מרשה למכירת אשה לבעלה בחפץ, אלא שלא היה מחפש אחרי נימוקים פורמליים ומן הסתם היה אומר את הדברים במפורש, כדרכו.

ד. אין הדברים מוגדרים בחוק בחודה של סכין ופה ושם יש טשטוש מה בין הגבולות, אם למעשה ואם כמדומה. מסתבר גם במקרה זה, שכאשר הגבולות אינם מוכרים ומוסכמים אין הם גם בטוחים כל כך. הנה כי כן, כאשר קורה ובית המשפט העליון רואה עצמו נאלץ להתערב רוגזים בתי הדין הדתיים והנוהים אחריהם, וככל שהגבול מטושטש יותר גדול הרוגז יותר.

ה. אני יודע מהן תביעותיהם של חוגים בארץ - אם כי לא של כולם ואף לא של רובם - לגבי מצב ענינים זה. לא אדבר על אלה שהיו מבקשים שבתי הדין הדתיים ישגיחו על בתי הדין החילוניים, אלא על התובעים שיתקיימו אלה בצד אלה, במקביל, מבלי שמלכות אחת תגע בחברתה. בעצם אין מר הולנדר תובע זאת, ומכאן הצעתו שתקום מין ועדה שתחפש פתרון.

ו. אינני חושב שיתכן להגביל יותר את סמכותו של בית המשפט העליון, אם רוצים לשמור על שליפותו של המנהל המשפטי במדינה. אם בית דין כלשהו יש לו סמכות מוגדרת, מן ההכרח הוא שימצא בר-סמכא שיוכל להעיר לאותו בית-דין במקרה של חריגה מהסמכות. הוא הדבר לגבי השמירה שכל המוסדות במדינה ישמרו על כללי הצדק הטבעי. קשה להעלות על הדעת שבמקרה כגון זה של האשה שרצו להחזירה לבעלה בכח המשטרה, לא יוכל בית המשפט העליון לומר: הרף.

3../.

([illegible]) [illegible]

([illegible]) [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

ז. המדובר איננו בבית דין דתי אחד, בבית הדין הרבני בלבד. קיימים בתי-דין מרובים ואף בתי הדין הדתיים אינם מועטים; קיימים בתי הדין הרבניים, השרעיים, הדרוזיים, היוונים-אורתודוקסים, הקתוליים למיניהם ואחרים. אין בית המשפט העליון מתערב בשיפוטם, אלא מוגבל בהשגחה כאמור.

5. טעות היא לחשוב שלגבי החוקה של המדינה אנו עומדים במקום שעמדנו עם הקמת המדינה. כל הכבוד לאלה שרצו ללכת בדרכי האנגלים בעניני חוקה. בינתיים התקדמנו בכוון קביעת חוקה. כבר בכנסת הראשונה הוחלט לכתוב חוקה פרקים פרקים שיאוחדו לחוקה אחת. מספר פרקים נתקבלו על-ידי הכנסת מזמן. בקווי היסוד של הממשלה הנוכחית נאמר: -

"הממשלה תפעל לחקיקת חוקה למדינה בתקופת כהונתה של הכנסת השביעית. החוקה תושתת על חוקי היסוד הקיימים ועל חוקי היסוד שיתקבלו על-ידי הכנסת השביעית - לרבות חוק הרשות השופטת וחוק זכויות האדם והאזרח".

הנה כי כן אנו מתקרבים להשלמת החוקה, אשר תקבע בהכרח את התחומים בין הרשויות: המחוקקת, המבצעת והשופטת. אינני מעלה על הדעת הגבלה של הרשות השופטת - להיפך, עצם קיומה של חוקה מרחיבה את חוג פעולתה של אותה רשות.

6. בהמולת התעמולה של שונאי ישראל נגד המדינה, אתה שומע דבורים כאילו מדינת ישראל היא מדינה תיאוקרטית יהודית, מדינה בעלת צביון דתי יהודי והרבה דיבורים דומים. אין שחר לכל הדיבורים האלה. בחוקותיהן של המדינות הערביות מצויות הקביעות שהאיסלם היא דת המדינה ושמשטרן הוא ברוח האיסלם. אין דבר כזה במדינת ישראל. אין דת רשמית למדינה. המדינה מספקת את הצרכים הדתיים של בני כל הדתות שבמדינה: היהודית, המוסלמית, הדרוזית והנוצריות לעדותיהן. כמו כן מכירה המדינה בסמכותיהם של בתי הדין הדתיים לטפל בענינים מסויימים של הסטטוס האישי. אין הדבר מיוחד לבתי הדין הדתיים היהודיים בלבד. זה חל גם על בתי הדין השרעיים, בתי הדין הדתיים של הדרוזים ובתי הדין של העדות הנוצריות המוכרות.

אינני חושב שישנה אקטואליות של ממש בדיבורים על הצורך בשינוי יסודי. פה ושם ישנן חריגות המחייבות טיפול. אינני מניח שמי שהוא יציע ברצינות לעלות על הדרך של הפליה כלשהי בין בני הדתות שבמדינה.

ב ב ר כ ה,

7. [illegible]

8. [illegible]

"[illegible]".

[illegible]

9. [illegible]

[illegible]

[illegible]

210-15

ירושלים, ט' בטבת תשל"א
6 בינואר 1971

אל: שר המשפטים

מאת: מנהל לשכת ראש הממשלה

כבוד השר,

נתבקשתי על-ידי ראש הממשלה להעביר אליך, העתק מכתבו של מר ה. הולנדר אל ראש הממשלה מיום 16.12.70.

ראש הממשלה מבקשת לקבל חוות-דעתך על האמור במכתב.

ב ב ר כ ה,

שמחה דיניץ

210.15

ה. הולנדר,
שד' רוטשילד 77,
תל-אביב.

16 בדצמבר, 1970.

א י ש י

לשר המשפטים
להעיר לי.
י"ז בדצמ'.
ג"מ

לכבוד
הגב' גולדה מאיר,
ראש הממשלה,
ירושלים.

גברתי ראש הממשלה,

שמחתי מאד לשבת אתך בשבוע שעבר. בישיבת הנהלת המפד"ל לא היתה אפשרות לשמוע אותך חוץ מאשר בפני עניינים, ובודאי לא בנוגע לבעיות מדיניות ומשקיות שאני תומך בגישתכם ב-110%. גם לא היתה אפשרות להקן את הרושם שקבלת מדברי על בית המשפט העליון.

א) מנסיוני האישי, ונסיון לא קל – אני מעריך גדול של שופטי השלום והשופטים המחוזיים, וכמתפעל מיושרם, הבינם והפרוצדורה שלהם.

במשך חיי עבדתי ב-50 חברות ביותר מ-20 מדינות בנוגע לחוקים של כל מדינה ומדינה. ואני יכול לומר לך מנסיון אישי שאני מסכים ב-100% שהזרוע המשפטית בארץ עומדת על הגובה בהשוואה לאמריקה, אנגליה, הולנד וסקנדינביה. יש לי הערכה רבה מעומק לבי על כל מה שהזרוע המשפטית עושה, לפחות בעניינים שלי, וגם בעניינים אחרים שאני שומע וקורא עליהם בארצנו הקדושה.

ב) יתכן שעד היום הזה נשארתי נאיבי, שאלמלי כן לא הייתי יכול עוד היום להיות דתי וציוני. בתי קוראת לי "צדק קישוט", ואני מקווה שאמשיך להיות נאיבי עד סוף חיי ולא תהיה כל התמרמרות בלבי כלפי אלה שאינם מסכימים עמי או לוחמים נגדי במפלגה ומחוצה לה.

ג) אני גם בידידות אישית עם הרבה מהשופטים העליונים שלנו, לא רק דתיים אלא גם חילוניים, שאני מכיר אותם עשרות בשנים בעבודה מעולה במוסדות לאומיים, במוסדות להשכלה גבוהה, ובמוסדות צבוריים אחרים.

כששאלתי אותך את שאלתי, זו לא היתה הם ושלום שאלה על הבינה, נימוסין או רמת השופטים העליונים שלנו. עתה, ברצוני לשאול אותך את שאלתי בכתב:

אם אינני טועה, בתקופה הנוכחית אין בשום מדינה דמוקרטית הזכות לבית המשפט העליון להציע לגוף המחוקק הצעות לחקיקה או הגדרות של עניינים מסויימים.

יש לבית המשפט העליון באמריקה, ובודאי גם בארצות אחרות, שתי זכויות:

1) הזכות להגדיר מה שחברי בית המשפט העליון חושבים שהיה רצון המחוקקים לומר, שבחוק מנוסח בשפה מעורפלה.

2) הם יכולים לבטל חוקים של הזרוע המחוקקת או המבצעת, ז"א הממשלה ו/או הכנסת, אם שופטי בית המשפט חושבים שהחקיקה היתה בניגוד לקונסטיטוציה שיש בכל הארצות הדמוקרטיות באירופה (חוץ מאשר באנגליה), ובאמריקה.

אם אינני טועה, יש גם הגבלה ברורה והגבלה ברורה לסמכויות בית המשפט העליון ברוב אם לא בכל הארצות הדמוקרטיות.

ברור שהגבלות אלה הן דחכות מאד, וברור שבית המשפט העליון הוא המוסד העיקרי והנעלה שיכול

./.

להגן על הפרט נגד הכח המתעצם וגדל בידי דור ודור של האקסקוטיבה. אם אמרתי לך מה שאמרתי בישיבת הנהלה המפד"ל, השאלה היתה רק בענין אחד, והוא, אם לא ניתן למצוא דרך לחקיקה או דרך אחרת שבית המשפט העליון לא יוכל להגדיר נגד ההלכה בענינים מסויימים, כפי שהוא קשה בענין של מלאכה בשבת, גיור, וכד'.

בכל הענווה, בטוחני שהאנשים החילוניים היושבים בבית המשפט העליון אינם פחות אחראים, ורובם גם אינם רוצים לחלק את עם ישראל על יסוד שאלות כאלה. לכן אינני חושב, כאחד מחברי, שזה תלוי מי יושב בבית המשפט העליון ומי לא.

אבל כל זמן שאין לנו קונסטיטוציה - ואני בעד זה שלא תהיה, כפי שהיה גם בזמנו של מר בן-גוריון, ומה שטוב לאנגלים טוב גם לנו עד בוא המשיח - אני גם מסכים שיש לבית המשפט העליון בהחלט זכות לטפל בכל חוקי העזר העירוניים במה שנוגע או לחקיקה מקומית או של הכנסת. אבל צריך להיות גבול לזכויותיהם גם בנוגע להצעות של שופטי בית המשפט לממשלה או לכנסת בנוגע לחקיקה או להגדרה נגד ההלכה. בטוחני שעם רצון טוב נמצא את הדרך.

לכן אני מציע שתוקם ועדה משותפת של הממשלה, הכנסת, בית המשפט העליון ואנשי צבור, כדי לחקור מה בארצות דמוקרטיות אחרות גבול הסמכות של בית משפט עליון מצד אחד, ומה ניתן לעשות כאן בארצנו הקדושה, כדי שלא יבוא מישהו ויאמר שיהודי דתי צריך לקבל פסק דין רק מבית משפט רבני או דתי.

מכל מה שכתבתי אפשר לראות שעוד היום אני רוצה, כבכל ימי חיי, שבימינו אנו יהיה מיזוג שלם בין משפט עברי, הנקרא אוסר הלכה, ובין המוסדות הכביכול חילוניים, שבהם אינם עובדים רק על יסוד חקיקה של הכנסת, אלא משפיעים הרבה - ופעמים רבות בניגוד - למה שהכנסת והממשלה רוצים.

הסיבה שכתבתי לך מכתב זה היא רק להבהיר שאני חסיד גדול של הדרוג המשפטית שלנו בארץ, ולא רוצה הפרדה בין דת ומדינה, ועוד היום אני חושב שבקלות ובאלגנטיות אפשר להגיע לפתרון בעיה זו עם רצון טוב מצד כל שכבות העם - החרדים, הדתיים והחילוניים.

כולנו בדיעה שהיום בודאי לא הזמן למלחמת תרבות (kulturkampf), ובטוחני שהשותפות בין מפלגת העבודה ומפד"ל יכולה לפתור בעיה זו במצפון נקי לכל אנשי הועדה שמשתתפים במחקר בינלאומי על סמכויות בתי משפט עליונים בארצות דמוקרטיות, ובטוחני שהמשיח יבוא לפתור בעיה יותר קטנה או אחרונה לגמרי, ואילו אנו בימינו אנו יכולים לסדר שאלה אלה בהסכמת אנשי בית משפט עליון, הכנסת, הממשלה, ורוב רובם של יהודים דתיים במדינה.

בהוקרה, ובכל הכבוד,

ה. הולנדר